Зыщ ди блэкіари, зыуэ щрет ди къэкіуэнури!

● 2023 гъэм шыщхьэуlум (августым) и 1, гъубж ● Тхьэмахуэм щэ къыдокl ● И уасэр зы тумэнщ ● adyghe@mail.ru Nº91 (24.529) Аъэпкъ

газетхэм я

къыдэкІыгъуэ

Нобэ щыщІэдзацэ улахуэм хохъуэ

КъБР-м и Правительствэм и Унэм республикэм и Іэтащхьэ Кырг-м и правительствым и уным республикым и танадыы Кіуэкіуэ Казбек иджыблагъэ щызэхуишэсащ Правительствым хэт къулыкъущіохэр. Абы хэтащ КъБР-м и Правительствым и Унафэщі Мусуков Алий, КъБР-м и Іэтащхьым и Администрацым и Унафэщі Къуэдзокъуэ Мухьэмэд, КъБР-м и вище-премьер Хъубий Марат, КъБР-м транспортымрэ гъуэгу хозяйствэмкіэ и министр Дыщэкі Аслъэн, егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмкіэ министр Езауэ Анзор, узыншагъэр хъумэнымкіэ министр Къалэ-

ЗЭХУЭСЫМ япэ щрагъэща Іуэхугъуэхэм ящыщщ республикэм зэхуэсым япэ щрагъэща јузхугъуэхэм ящыщщ респуоликэм и егъэджэныгъэ Ізнатізм екьаліахэр. Къвпаштэмя, къызэхуэсахэр тепсэлъыхьащ еджапізхэр, гъэсапізхэр гъэ еджэгъуэщіэм зэрыхуэхьэзырым, мыгувэу екіуакіыну шыцжыруіу ззіущіэхэр къвтатым ізнатым із

рыхэхъуэнум. Узыншагъэр хъумэнымкІэ ІэнатІэм щытепсэлъыхьым, жаlащ Эльбрус жылэм сымаджэш, Куба къуажэм амбулаторэ мы гъэм къызэрыщызэ!уахынур. Амбулаторэщ!э щаухуэ Кэнжи. Джэрмэншык, Чыщбалъкъ, Котляревскэ, Аруан, Янтарнэ, Урожайнэ жылэхэм дэт амбулаторэхэр къызыхуэтыншэр ээрагъэлэгцыж, пожылахэм дэт амбулаторахэр къызыхуэтыншэу зэрагъэпэщыж, по-ликлиникзу блы эыхуей ухдагъзаэжынущ. А јуахущјапізхэр къызэрагъэпэщынущ зыхуеину медицинэ Іэмэпсымэхэмкіэ. Кардиологие диспансерым рентген зэращі компьютер томо-графьщірі щагъэувынущ. Республикэ клиникэ сымаджэщым и нейрореабилитацэ къудамэм щагъзуващ роботым и Іэмалхэр зи лъабжьэ медицинэ Іэмэпсымэ зэхэт. Къинэмыщіауэ, зэlущіэм къыщаІэтащ Республикэ сабий сымаджэщым щекіуэкі зэгъэ-пэщыжыныгъэхэр и кіэм зэрынэсымрэ ДэІэпыкъуэгъу псынщіэм и къудамэ Республикэ клиникэ сымаджэщым зэрыщаухуэнумрэ

и кърдама Республика клиника сымаджащым зарыщаухуанумра епха Іуахугъуахар. Цыхухам я узыншагъэр хъуманым щытепсэлъыхым, КІуакІуа Казбек жиІащ худочых зиїв сымаджахар хущхъуаків ирикъу къызъгълящьнымра район мерицина і уахущіапізама щылажьа дохутыр ныбжьыщізкар Іуахум тегъэгушхуан зарыхуеймра. Гульыта хаха хуащіаш СВО-м хат ди зауаліхамра абыхамра я унагъуахамра зарадзіапыкъуми. А Іуахум ехьаліа лэжыгъа псоми КъБР-м и Ізтащхъам и наїв тригъэтщ. Захуосьм къыщаївтащ республикам и гъузгу хозяйствар мы заманым зарыт щытыкіам ехьаліа Іуахугъухари. Лъэпкъ проектхамра федеральна программахамра я лъабжьау ди щіыналъам алужывгъахар цокіуакі гъузгу 88-м. Абыхам ящыщу 70-м лэ-

лэжьыгъэхэр щокіуэкі гъуэгу 88-м. Абыхэм ящыщу 70-м лэ-жьыгъэхэр щызэфіэкіащ. Шыщхьэуіу мазэм къриубыдзу иджы-ри яухынущ гъуэгуи 4-м щекіуэкі зэгъэпэщыжыныгъэ лэри лумлуд тум долум тум дейлэх ээ эрэглэл ээ гээхэр. Псори зэхэту къапштэмэ, а унэтыныг ээмкіэ мы гъэм и кіуэцікіэ зыхуагъзувыжа планым и процент 90-р мыгувэу гъэзэщіа хъунущ.

ТекІуэныгъэр я Іэпэгъуу

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек УФ-м и Лъэпкъ гвардием и дзэм и къудамэу КИФЩІ-м щыіэм и унафэщіым и къуэдзэ Чернай Олег лэжьыгъэ іуэхукіэ іущіащ.

ПОПИНЭМ и генерал-майор Чернай Олегра Кіуакіуа Казбекра ПОЛИЦЭМ и генерал-маиор Чернаи Олегрэ Кіуэкіуэ Казовкрэ зэрызэдэлэжьэнум теухуауэ зэчэнджэщахэш. Псалъэм палщіэ, Урысей гвардием и къудамэу КъБР-м щыіэм хыхьэ гулхэу дзэ Іуэху хэхам зи къалэнхэр щызыгъэзащіэхэм дялэкіэ зэрызыщіа-тъэкъуэну щіыкіэхэм тепсэлъыхьащ. Чернай Олег и ціэкіэ Кіуэкіуэ Казбек фіыщіэ яхуищіащ Урысей гвардием хэтхэм, «Іэшэ яіыгъыу ди Хэкур зыхьумэ ди щіалэ псо-

Республикэм и Іэтащхьэр абыхэм ехъуэхъуащ узыншагъэ яІэну, ТекІуэныгъэр я Іэпэгъуу щхьэж и унэ къекІуэлІэжыну.

зымыгъэкІуасэ махуэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым, Къэрэшей-Шэрджэсым, Адыгейм шышхьзуlум и 1-м илъэс къэс ща-гъэлъапіз Хэкум къэзыгъэзэжа адыгэхэм я махуэр. Лъэпкъым дежкіз мыхьэнэшхуэ зиіз а махуэмкіз сыхуейт Дунейпсо Адыгэ Хасэм и Гъэзэщіакіуз гупсэри къыдбгъэдэкІыу гурэ псэкІэ сынывэхъуэ-

Косовэ шІыналъэм шекіуэкіа зауэр зэрыувыіэрэ ильас 25-рэ блэкіаш. Ауэ абы хэкіуэдэнкіэ шына-гъуэ къызыщхьэщыхьэгъа ди лъэпкээгъухэм, зэ-гуэр Хэкур зрагъэбгынауэ щытахэм я щіэблэм, гуэр хэкур зэра бэогынауэ щыгахэм н щгэогым, Хэкум къагъэзэжыну я насыпым къмхьащ, зэрыы-гъыу, гупышхуэу зэщ!ыгъуу къэк!уэжыну яхузэ-ф!ак!ащ. Хамэщ! щыпсэухэр адэжь лъахэм къи-хьэжыну, льэпкъыр зэрыубьцажыну !амал зэры-щы!эр адыгэхэм я ф!эщ зыщ!а къэхъукъащ!эр абы тьандэрэ льэпкь махуэгьэпсым хэтш, эздэдгьэ-льапlэу, нэхъыжьхэм ди деж къахьэса фіэщхъу-ныгьэр имыгъэкіуасэу.

Абы щыгъуэ адыгэхэм яхузэф эк аш зэрызэры Іыгыр, дэнэ щіыпіэ щымыпсэуми, зэхуэгумащіэу, зэльэіэсу зэрыщытыр дуней псом я фіэщ ящіын. Ижь лъандэрэ лъэпкъым къыдэгъуэгурыкіуэ хабзэ дахэхэм ящышу зыр зым дэlэпыкъуныр, зэры-хузэфlэкікіэ щіэгъэкъуэн зэхуэхъуныр іэщіыб зэ-рымыхъуар, ціыху щіыкіэм къызэрыхэнар нэры-

ПсэзэпылъхьэпІэ ихуа ди лъэпкъэгъухэр хэкужым къэшэжыныр жылагъуэ-политикэ мы-хьэнэшхуэ зиlэ lуэхугъуэшхуэт. Урысейр хэлlыфіыхьу зэфіигьэкіа мы іуэхум и пщіэр дунейпсо утыкум зэрыщызтам, и ціыхум къызэрыщыжын зэфіэкі зэрыбгьэдэльыр къызэригьэльэгьуам и мызакъуэу, хамэщі щыпсы здыгэхэм хэкум

къагъэзэжыну тригъэгушхуэгъат. Ди лъэпкъэгъухэм Хэкум къезыгъэгъэзэжыр Ди лъэпкъэгъухам Хэкум къезыгъэгъэзэжыр гъящам зијуигъэува гугъуехь зэмылјаужьыгъузхэм я закъузкъым. Гум и джэ макъым едајузу, я адэжьхэр зэгуэр щыпсэуа лъяхэр псэупізу къыхээвъххэм я бжыгъэм хэхъуэ зэпытщ. Нобэ адэжь хэкум ціыху мини 5-м щіигъум къихъэжащ, абы и зыужьыныгъэм гуащіарізу хуэлажьзу, я гуащіаржікіз псэуныгъэр ирагъэфіакіуэу. Къыхээгъящыну сыхуейт къэрал јузхущіапізхэм ди лъэпкээгъузар зышыіущіз лъэпошхьэпохэр шхьэщахыу, адэжь щіыналъэм щекіуэкі гъащіэм тыншу хэзэгъэжыным теухуауэ лэжьыгъэшхуэ зэрызэфіалыр.

хыр.
Ди къуэшхэ, ди шыпхъухэ!
Илъэс куэдкіз Хэкум пэіэщізу фыпсэуа пэтми, абы къзвгъззяжу щізрыщізу щыізныгтьям зевгъззэгьыжыну фызарытегушхуар ліыгть ирокъу, къытщізхъуэ щізблэм дежкіи щапхъз узыншэщ. Дэнэ щыпіз фыщыпсэуами, фи адэжкэр зэрыкіа щыпізхэм гурэ псэкіз фыкъепхауэ, яхувиіз пыщізныгъзхэр фымыгъэкіуэду фыкъекіузкіащ. Къапщтэмэ, нобэр къыздэсым адыгэхэр адрей лъэлкъхэм яхэмыкіуэдэжу къызэтезына щхыусыгъузхэм ар ящыщи. Къзавтъззэжа махужы, фыкъззыпхахам в хъузпедіахэн рахуаліа фицац.

сыгъухэм ар ящыщи. Къзвгъззэжа нзужьи, фы-къззыпъхуахэм я хъуэпсапіяхэр нэхуапія фиціац -мыбдеж унагъуз щывухуэжащ, мамыр гъащіэми фи Іыхьэ хэфлъхьзу фыщыпсзууз фыхуежъзжащ. Адэжь лъахэм фыкъызэрыхуэпэжым папщіэ фіьщі къытлъэ!эсу дыщы!эну си гуапэщ.

> СЭХЪУРОКЪУЭ Хьэутий Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ

«Хэкц» псалъэм и мыхьэнэ абрагъцэр

АДЫГЭМ и дэтхэнэ бын псэ къабзэри дапшэщи хуэнэхъуеинкъвозэри дапщэщи хуэнохъуеин-шэщ ди къурш уардожэм, тафэ хуитышхуэхэм, псы уэрхэм, лъа-хэрыс ціыхухэм - ХЭКУ псалъэм къызэщімубыдэ псоми. Шухьзиб и гъящіэ псор ирихьэкіащ а фіы-гьуэр и гум щигъафізу, и псэ лъащіэм щихъумэу. Хамэщіыр псзупіз зъкуэхъуа адыгэ истампсэупіз зыхуэхъуа адыгэ истам-былакіуэхэм къащізтьура щіалэм адэжь хэкум щыпсэуныр и хъуэпсапіз нэхъыщхьэ дыдэрэ гъащіз джэлэсу къильытэу щы-тащ. А гурыль ізфіыр зэзыгьэ-хъулізу нахуапіз япзу зыщіыфа ди льэлкъэгъухэм ящыщами, абы ильэс 50-м нэскіз щыпсэуабы ильас 50-м нэскіз щыпсэу-жами, езым жиізу зэрыщытам-кіз, зигьэнщіатэкъым фіызу ильагьу хэку-анэмкіз. Ар икій гурыіуагьуэт: «икіута из къужыр-къым», - жиіащ пасэрейм. И гьащізм щытепсэльыхыжкіз, и ильасхэр, щыпсэуа щіыпізм ельытауэ, илэрэ иужьу игуэшу щытащ. И гур къызэфіэнэрэ и мэжэм нэпс къафіыщізківу ап-хуздэт ар. А дадэм и нэхэм къа-шізж нэпсыр зэми къыпшыххуот хуэдэт ар. А дадэм и нэхэм къа-щіэж нэпсыр зэми къыпщыхъурт нэхъ шыугъэу, гуащізу, пщтыру щыту, епсэлъыліэми ди гур кърасыкіырт абыхэм. Итіанэ, адэжь хэкум и куэщіым щи-гъакіуэ махуэхэм ягугъу щищікіз, а нэпс дыдэхэр гуфіэ нэпс ща-бэхэм, къабэзхэм хуэкіуэжырт. Гугъэмрэ хъуапсэмрэ зэи умы-гъзкіуэду упсэун зэрыхуейм и щапхъэщ Шухьэиб и гъащіэм и къекіуэкіыкіар. къекІуэкІыкІар.

Урыс-Кавказ зауэм и лъэхъэ-нэм гузэвэгъуэ къызылъэlэсу бэлыхь күэд зыгъэва ди лъэпкъым и нахъыжьхам а заман жыжьам

ябгынат адэжь щІыналъэр. Абеикъуэхэ Ислъэмей шышш. Шухьэиб и адэ Мэзан абы къыщалъ-хуащ. Ліэщіыгъуэ блэкіам и пэ-щіэдзэ дыдэхэм абы и адэшхуэ штэдээ дыдэхэм асы и адэшхуэ Абеикъуэ Мухьэмэдрэ абы и шынэхъышдэмрэ я унагъуэхэр я гъусэу хэкум икlаш, Я къэкрэлым щызекіуэ хабээхэмрэ яхуэхуэ-мыгъакіуэу, зэрахъэ диныр зэ-рахъумэным тегужьейкіарэ къззызэўа лъэпкъышхуэм и ціыхузыззуа льэпкышхуэм и цыху-хэм яlэ фізщхъуныгъэм залымы-гьэкіэ бэр зэщірагьэщтэным щыщтэу къэна бгырыс куэдым я щхьэм кърикіуащ апхуэдэ бэ-лыхьыр. Хьэжыщі кіуэ щіыкізу льахэр ябгынащ абы щыгъуэ адыгэ куэдым, я унагъуэхэри я

Шухьэиб жиlэжу зэрыщытам-кlэ, а лъэхъэнэм абы и адэм и ныбжьыр илъэс 13 - 15-хэм нэсат. ныбжыр ильэс 13 - 15-хэм нэсат. Абы фіьуэ ищіэжырт и льахэри, къыщалъхуа, къыщыхъуа жылэри. Фіыгъуэшхуэхэм хуэдэу ахэр и псэм щигъафізу и ильэсхэр ирихьэкіаш. Дунейр зэтесабырэжмэ, къагъэзэжын я гугъзу псэуащ ахэр куэдрэ. А хъуэпсапіэр гу льащіэм щагъафіз зэпытога диноматили и приботам получи и протога пізр гу льащіэм шагъафіз зэпытога диноматили протога пізр гу льащіэм шагъафіз зэпытога диноматили протога пізрего диноматили протога пізрегожниция магы пІэр гу льащіэм щагьафіз зэпытурэ, ар щіэблэм щізин нэхьыштьэу къыхуагьанэурэ, илъэсхэр кіуащ. Ауэрэ унагьуи хъуащ, щіэбли къащізхуащ. Иорданием и къалащхьэ Амман 1936 гъэм къыщалъхуащ. Шухьэиб. Курыт школыр къиуха нэужь, электроникэмрэ электротехни-

кэмрэ хуеджащ, политикэ Іуэху кэмрэ хуеджащ, политикэ Іуаху-ми дикъэхащ, Коммунист партым хэтхэм я Іуаху еплъыкіэхэр фіз-тэмэмти, Иорданием щызэхэт алхуэд, партым хыхьауэ щытащ, СССР-м а лъэхъэнэм комму-нистхэм щатетыгъуэ дахэти, ди къэралым ирахауэ парт литера-турэ гуэрхэр къыіэрыхьэмэ, ща-хуу щиджыкіырт. Совет Сою-зым, псом хуэмыдэу Кавказым икіыу зыгуэр Иорданием кіуамэ, абы нэхъоз нэхъ хышіэ льапіэ я абы нэхърэ нэхъ хьэшІэ лъапІэ я щІыгум имыхьауи къащыхъурт

хэхэсхэм. И хэкум пэжыжьэ щІыналъэм къышалъхуами. зэрыадыгэр. къвіщальхуами, зэрыадыгар, Къэбардейм зэрыщыщыр ящіэ-жу щіэблэр къагъэхъуащ нэ-хъыжьхэм. Абеикъуэ Мэзан пхъуитірэ къуитірэ иіэти, быным анэдэльхубээмкіэ фіэкіа зэи еп-сэльакъым, лъэлкъ хабэзмрэ намысымрэ я гъащі гъуазу къи-гъэтэджыныр и гурылъу. Адэм и ущие псалъэм щіэт бынми пасэу къагурыіуащ, къэрып къэралым щыпсэуми, зэрылъэпкъ щхьэ хуэр, я гур зы махуи щамыгъэ-тылъу илъэсхэр ирахьэкіащ. Ап-хуэдэ псалъэхэр и гъуазэу къз-хъуащ Шухьэиб щіалэри. Адыгэ-хэм хуэду зи хэкур фіыуз зылъагъу куэд щымыізу, адыгэ-псэмрэ адыгэгумрэ адрейхэм мысымрэ я гъащіэ гъуазэу къипсэмрэ адыгэгумрэ адрейхэм емыщхьу жи!эрт абы ик!и къыщыхъурт адыгэхэр, дэнэ щыlэми, сытым дежи щалъхуа хэкум, и анэдэлъхубзэр щыхуит, и лъэпкъыр щыпсэу щІыналъэм хуэпаб-

гъзу. Абеикъузм къызэрилъытэмкіэ, Хэкури псэри зы чысэм илъщ, хэкури укъэзылъхуа анэри а зы къуэпсымкіэ гум пыщіащ, а эы къуэпсымкіз гум пыщіащ, зэхэдз льэпкъ ямыізу. Абы фіьщіашхуз яхумціырт на-хъыжьхэм, льэпкъ хабзэр, адыга-бзэр фіыгъуз ину щіэблэм хуа-хъумэну ліыгъэ къазэрыкъуэкіам папщіз.

папціэ. Адэжь хэкум ціыхум хуиіз гурыщіэр лъым хэт адэ щіэину кьыдальху къышіэкіыніщ. Шужьэм й и адэшхуэ Абеикъуэ Мухьэмэд быныр ипіащ, хэхэс гъамізму мініму мініму, ауз зэм щигьэ-гьупщакъым хы адрыщіымкіз Хэкурэ лъэпкърэ зэрыщаіэр. Алхуэдэущ и щіэблэр къызэри-гьэхъуар Шухьэиб и адэ Мэзани. гъзхъуар шухъяно и адэ мэзани. Абы бынихри: Шэрифэ, Шэхьи-рэ, Іздиб, Шыхъбан, Шухьэиб, Башир сымэ - псори щіипіыкіащ хаку лъагъуныгъэм, абы и къа-рум нэхърэ нэхъ лъэщ псэм рум нэхърэ нэхъ лъэщ псэм зэрыхэмылъыр хьэкъ ящищly. Адэжь хэкум теухуауэ ищ эж псо Адэжь хэкум теухуауэ ищэж псори къигубзыгъыжурэ быным яжризжырт адэм. И ныбжьым теухуауэ куэд имылъэгъуами, щалэ цыкіуу хэкур зрагъэбгына Мэзан и гукъэкіыжхэр мащіэтэкъым. Ар тепсэлъыхырт Бахъсэн аузыр гыумалкъэншэх тым рыпщыхъум, щымахуэм псыр щыщтым деж, абы зэныбжьэгъу-хэм чын къыщрахуэкІыу зэры-щытам, адэкІэ-мыдэкІэ къыщыкІ щхъуантіагъэм хуэдэ адэжь хэ-кум фіэкіа нэгъуэщі щіыпіэ зэ-рыщымыіэм, и ціыхухэм хуэдэ зэрыгъуэтыгъуейм...

бауэу, и адэм зи гугъу ищІ чын вур езыми кърихуэкІыу мыл-гъурыджэм тету къыщыхъурт абы. А псори и гум илъу, щІалэщіэм и щхьэм гупсысэрэ хъуэпсапіэу щызэблэжым щіэи гъуни яіэтэкъым. Жиіэжу зэрышытамкіэ, абдеж и гум къышыушыпащ Хэкум Іэмал имыІэу къи-гъэзэн зэрыхуейм епха мурад

быдэр. Абы иджы зэрыадыгэр быдэр. Абы иджы зэрыадыгэр ищ1э къудейтэкъым - ар и гумрэ и псэмрэ, и 1эпкълъэпкъым, и лъынтхуэ псоми щыгъэбыдауэ хэлъ лъы налъэт абы и дежк!э. Адэжь щыналъэм и теплъэр, ар зэи имылъэгъуами, и пщ!ыхьым хэмык!т, и нэгуми щ!эмык!т. Мэзан апхуэдизк!э щ!эхъулсырт хэкум къигъэзэжынуи. «лъэс хэмыкіт, и нэгуми щізмыкіт. Мэзан апхуэдизкіз щізхэрлсьірт хэкум къйгъэзэжынуй, «пъэс мыгъуэми, сыкіуэжынт», щізхщізжырэ зэрыжиіэр зэхихырт щіалэм. Адэм и псэм и щытыкіэр зыхэзыщіз къўэм зы махуэм нэхърэ адрейм нэхъ лъэщыжу къыпкърыхъэрт гу лъащізм щинащ икізшіыпізні з і уэхур зэрихуэну. А мурадыр абы къехъуліэнымкіэ сэбэпышхуэ хуэхуауэ щытац Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ Хьэфіыціз Мухьэмэд. А ціыху хэкупсэр къырајэпыкъуррэ, зэман кіэщіым къриубыдэу загъэхьэзырыжри, апхуэдэ щіыкіяміз хэкужьым къэкіуэжащ Шухьэйб, и унагъуэр и гъусэу. Куэд дэмыкіыу абыхэм псэупіз яхуэхъуащ Бахъсэн къалэр. Ди щіынальэм щыбэгъуаш Абейкъуха я унагъуэл я быйхай лэр. Ди шІынальэм шыбэгъуаш лэр. Ди щівнальзім щвоэт вуац Абеикъуэхэ я унагъуэр: я бынхэр унагъуэ хъужащ, щіэблэхэр къащіэхъуащ. Шухьэиб сыт хуэдэ гугъуехьи гуауи игъэвами, и жьыщхьэ насыпыфіэу зилъытэжу дунейм тетащ.

Хэкуншэ уи щхьэр ауэ хъуамэ, Темыт дунейм уэр щхьэкіэ гупсэхуж», - щыжеіэ усакіуэ ціэрыіуэ Брат Мурат и къалэмыпэм къыпык ахэм яшыш зым. Зи хэк зыгъуэтыжу зи гум жьы дихужа хэкупсэр илъэс 85-рэ хъуауэ дунейм ехыжащ. «И къупщхьэ хужьхэр Хэкум и щІы фІыцІэм» и лужьор хочун и штори, и гур псэхужащ абы. Адэжь щынальэм япэу къихьэжа Абеикъуэ Шухьэиб хиша лъагъуэ махуэм мужькіэ адыгэ куэд къытеуващ, я Хэку-анэри зрагъэгъуэтыжащ. Хамэщіыр ноби зи псэупізу къэнэж ди лъэпкъэгъухэр, шэч хэмылъу, мэхъуапсэ а гъуэгум теувэну. НэхъыжьыфІми зэры-жиlауэ, фи гур фымыгъэкІуэду фыхуэкІуэ ерыщу а мурадым.
ЖЫЛАСЭ Маритэ.

БАЛЪКЪЭР

Гува-щІэхами къагъэзэжыныр ди адэ-анэм я мурад быдэт

Балъкъэр Щамил хэхэс адыгэхэм я щіэблэщ, ар Сирие Хьэрып Респуб-ликэм и къалащхьэ Дамаск къыщалъликэм и къалащхьэ Дамаск къыщаль-хуащ. Хэкужьыр зи плъапізу псэу абы и адэ-анэхэу Умаррэ Бахиджэрэ хъуэп-сапізу яіэт я лъэлкъым и къуэпсыр къыщежьэ щіыналъэр я быным ирагъэ-гъуэтыжыну. Нэхъыжыхэм я нэ къызы-хуикіыр Ткьэм нахуапіз яхуищіаш. Хэкур зэрызрагъэгъуэтыжам, абы ще-кlyэкl псэукlэм зэрыхэзэгъэжам и гугъу къытхуищІыжащ Щамил

ЛИ адэ-анэм сытым дежи хэкум и хъыбар дыщіагъэдэіурт, абы нэхъ щіыпіэ дахэ щымыізу къытхуаіуатэрт. Дамаск щызэхэт Адыгэ Хасэм езыхэр екіуаліэрти, Хэкужыым къикіыу хьэщіэ къэкіуамэ, са-бийхэри дашэурэ ахэр дагъэлъагъурт, абыхэм жаіэм дыщіагъэдэіурт. 1981 гъэм ахэр япэу къэкіуат я адэжь щіыналъэм. Мис абы щыгъуэм мурад быдэ ящіат гува-щіэхами къагъэзэжыну. «Бынхэм я нэ-хъыжьыр курыт школ нэужьым Налшык

хъыжьыр курыт школ нэужьым Налшык еджапіэ догъакіуэ, абы къыкіэльыкіуэу курытыр, нэхъыщіэм къышциукіэ зэрыунагъуэу зыкъыдоіэтри, докіуэж хэкум», - жаіэри быдэу траухуат. Алхуэдэй къэхьуащ, 1995 гъэм ди унагъуэм псзупіэ хуэхьужащ адэжь щіынальэр. Быным я нэхъыжыыр сэраги, сэ льагъуэхэш сыхъуащ - 1989 гъэм сыкъэкіуэжащ. Хэкум еджапіз ущыщіэтіысхын илэкіэ урысыбээр щызрагьащіэ подкурсыр къэбухын хуейти, япэу Мэхъэчкьалэ сыкъакіуари, зы ильзокіэ абы бізэр щызджащ, 1990 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым медицинэмкіэ и

къудамэм сыщіэтіысхьащ. Ар 1996 гъэм къэзухри, интернатурэр Шэджэм район сымаджэшым шесхьэкіаш. Абы иужькіэ а сымаджэщым некльякаш, коы иужкиз а сымаджэщым нэм щејзэз и къудамэм лэжьэн щыщјэздзащ, 2007 гъэм, сызэрылажьэм хуэдэурэ, Ростов къалэм аспирантурэм сыщыщјэтјысхъэжри, 2009 гъэм Москва щыіз, Гельмгольц и ціэр зезыхьэ, н такІуэ институтым си кандидат лэжьыгъэр

такіуэ институтым си кандидат лэжьыгтэр щыпхызгъэкіащ. Ди адэ-анэм зэраубзыхуауэ, сэ къыс-кіэлъыкіуэу си къуэш Гъазий къэкіуэжащ. Абы Къэбэрдей-Балькъэр къэрал мэкъу-мэш академиер къиухащ, иужькі-къБКъУ-м юрист Іэщіагъэри щызригъэ-гъуэтыжащ. Си шыпхъу Нанси КъБКъУ-м инджылызыбээмкіэ и къудамэм щеджащ, Щамил, укъыщыхъуа, уи псэупіэр щызэтеувауэ екіуэкі къэралыр къэб-гьанзу, ар уи адэжь хэкуу щытми, нэ-гъуэщі щіыналъэм щіэрыщіэу уи гъа-щіэр щызэтебухуэжыныр тыншкъым. Абы и лъэныкъузкіз фыкъыздэкіуэжам дауэ фахэзэгъэжа?

дауэ фахэзэгъэжа?

дауз фахэзэгьэжа?
- Пэжи, тыншакъым, ауэ ди адэм ищіа мурадыр быдэт, и къуэпс Хэкужьым щидзыжынымкіз сыт хуэдэ гугъуехьми хузъзырт. Ди іуэхур къытщигъэпсынщіащ си адэ-анэр нэхъапэу къыщыкіуам мыбыкіз щыіз я благъэхэр къагъуэтыжауэ, зэпыщІэныгъэхэр яІзу зэрыщытам. ИтІанэ си къузшымрэ сэрэ нэхъапэ дыкъэкіуати, ныбжьэгъухэри диіэ хъуат. Мис абыхэм зэрыхъум хуэдэурэ чэнджэщкій іуэхукій зыкъытщІагъакъуэурэ ди псэукІэр тэмэму

зэтеуващ.
- Хэкум и хъыбархэм щІапіыкіа уэ япэу

ар щыплъэгъуам сыт зыхэпщІар?

- Абы щыгъуэм иджы хуэдэу занщізу Налшык укъакіуэртэкъым. Япэу Москва сыкъекіуаліэри, абы тхьэмахуэкіэ сыдэсыкъекіуаліэри, абы ткъммахуэкіэ сыдэ-сащ. Итіанэ урысыбээр щызэзгъэщіэн подкурсым сыщіэтіысхьэн хуейти, Мэ-хьэчкьалэ кіуэнухэм сахэхуащ. Фокіадэм и 1-м еджэн щіэддзащ. Налшык а илъэсым и жэпуэгъуэ мазэм сыкъэкіуащ.

Мэхъэчкъалэ къикіыу Налшык къакіуэ автобусыр Осетие Ищхъэрэ - Аланием и щіыналъэм къихъэри, Владикавказ щеджэ адыгэ студент гуп къитіысхъащ. Хэкур зэуэ спэгъунэгъу къысхуащіат абыхэм. Мэхъэчкъали щеджащ адыгэ щіалэхэр, ахэри зэзгъэціыхуат, ноби дызэныбжьэгъуу дыкъызэдогъуэгурыкіуэ. Ауэ автобусым а гупыр адыгэбээкіэ псалъэу къыщихъэм гурьщіа лъагэ гуэр си гум къыщагъэушат. Хэкум теухуауэ сызэрыціыкіурэ зэхэсхамрэ слъэгъуамрэ зэзгъапщэмэ, абы и дахагъэм и гугъу сызэрыцыкіурэ зэхэсхамрэ слъэгъуамрэ зэзгьапщэмэ, абы и дахагьэм и гугъу щащіым зыкіи ирагъэлеятэкъым. Хъы-бархэм зэрыхэтам хуэдэт си нэгу щіэкіыр. Гукіи псэкіи зыхэсщіащ ар сызэрейр. Ціыхухэм я деж щызыхэс-щіа гуапагъэри сщыгъупщакъым. Сыткіи къытщізупщізу, «къэкіуэжхэр нахъыбэ фыхъужарэт, псо-ми къэвгъэзэж», - жаізу апхуэдэт. Жысізнуращи, си Хэкум щыпсэухэр гу къабзэщ,

пураци, си лочум цынсэулэр у кваовэщ, псэ кьэлэлш. - Щамил, хамэ щ!ыналъэ укъыщы-хъузами, уи анэдэлъхубзэр ф!ы дыдэу уощІэ

уощіэ.
- Ар, псом япэрауэ, зи фіыгъэр си адэ-анэращ. Ціыхум и анэдэлъхубзэр ищіэнимыщізныр зэльытыжар и унагьуэраш. Ди унагьуэм адыгэбээр имыльатэмэ, абыкіэ дыщызэмыпсэльатэмэ, бзэр тщіэнутэкъым. Мыбдеж апхуэдэ щапхъэ тщізну ізквым, мыоцеж апхузда щатьков кузд кънщыпхьыфынущ, ди адыгэм зи анадэлъхубээр зымыщізжу яхэтыр ма-щізкъым. Дыщысабийм унэм адыгэб-зэкіэ дыщызэмыпсалъзу ди анэм захихамэ, ди Іупэм шыбжий сыр плъыжь тІэкІу хамэ, ди Іупэм шыбжий сыр плъыжь тІэкІу къыщихуэрт. Хамэ щІыпІэм ди анэдэлъхубээр тщІэуэ дыкъыщыхэунымкіэ ари зы Іэмал тельыджәу абы къигъэсэбэпат. Къищынэмышідэу, Адыгэ Хасэм декІуалІэрт. Абый бээр щызджащ, къэфакІуэ ансамблми сыхэтащ. Бээр тІурылъу, хабээр тщІзуа, лъэпкъым и щэнхабээм дыщытьмазу лыктыызорыхтыра зылэпьагъуптымазу. Дыктызэрыхтыра зылэпьагъуптымазу. гъуазэу дыкъызэрыхъуар зыдэлъагъуп-хъэр, ар зи фІыщІэр ди адэ-анэращ.

шеєм ішінмешенх

Бгы дахэхэм сащыіцплъэкіэ...

Къущхьэ (Мырзэ) Надим 1945 гъэм Сирием щыщ Къунейтірэ (Джолан) щіы-нальэм хыхьэ Хъышней къуажэм къы-щалъхуащ, И адэшхуэ Аслъэн и адэ Мыхьэмэт-Мырзэ Джылахъстэнейм хиубыдэ Абей къуажэм дэкіри, абы Іэп-

хъуауэ щытащ. Надим Дамаск университетым хьэрып литературэмкіэ и къудамэр къиухащ 1970 гъэм. Дамаски школхэм яшыш зым того вым. дамаск и школхэм нщыщ ээр Ма-роккэм, Сауд Хьэрыпым щригъэджащ. 1986 - 1999 гъэхэм ар лэжьащ Къу-

нейтірэ и школхэм я егъэджак(уэхэм я лэжьыгъэр къипщытэу, район Іэтащ-хьэу. Политикэ стратегие щіэныгъэхэмкіэ кандидатщ. «Тишрин» журналым, «Джолан» газетым я редактор нэхъыщ-хьэ къулыктуухэр иІыгъащ. Ар зы зэ-манкіэ щытащ Дамаск и Адыгэ Фіыщіэ Хасэм и тхьэмадэу.

Надим и щхьэгъусэмрэ и щіалитіым я унагъуэхэмрэ и гъусэу 2013 гъэм Хэ-кужьым къигъэзэжауэ Нартан щопсэу. Ар ди редакцэм къедгъзблагъэри, псэлъэгъу тщіащ.

- Хэкужым къэкіуэж гьуэгум дауэ фыкъытехьа хъуат, Надим?
- Япэрауэ, Сирием дыщыпсэуху зетхьа «Мырэз» унэціэм и къекьапіэр бжесіэни, залинэ. Си адашхуэ Мыхьэмэт-Мырэз муслъымэн щіыналъэм щыльапіз «Мухьэмэд» ціэр къыхуагьанэри, абы пыт «Мырэзэ» унагьуэціэ хуащіауэ щытыгьауэ араш, Лъэпкъ тхыдэм и гугъу тщіын щыщіэддзакіэ, ди лъэпкъ жыгри уэзгьэльагъунщ (тхылъымліз эзлэлліимэ ин лапкэм къыдеж - И. З.) Къэбэрдей-Балъкъэрым и дэфтэр хъумапізмрэ Куржым я архивымрэ къыщагъуэтахэм япкъ иткіэ, си щіалэм нэгъуэщі зы щіалэ и гъусэу ягъэпсащ мыр. 1830 гъэм къыщежьэ ди лъапсэм зы къудамэшхуэу дызэрыхэтым льапсэм зы къудамэшхуэу дызэрыхэтым сропагэ. Къапщтэмэ, си адэр щалэ за-къуэт, ауэ абы къыщ[эхъуащ щ[алийрэ зы хъыджэбэрэ, быным сэ сранэхыжьщ. хъыджэбэрэ, быным сэ сранэхъыжьщ. Алыхьым и фіьщіркія псори дыузыншэщ, унагъуэ хъарзынэ дэтхэнэми иіэщ. Си къуэшхэм ящыщ къэкіуэжактым, ауэ си шыпхъур (Самихьэ Абеикъуэхэ я нысэщ) къэсшэжауэ и къуэм и унагъуэри езыхэри Налшык щопсэу. Хэкум сыкъэкіуэжыну сыхуейуэ сызэра

Хэкум сыкъэкіуэжыну сыхуейуэ сызэрыщіалэрэ ар сигу илты. Аршкээкіз узэрыхуейуэ хъумэ нэгъуэщі щыіэт?! Си адэр дунейм ехыжа иужь си къуэшхэм я іуэху эесхуащ, ахэр езгъэджащ, иужькіз сэ езыр унагъуэ сыхъуащ. Езы къэралым и къулыкъу сыігъащ, район унафэщіу илъэс 12-кіз сылэжащ. Иужькіз генералхэр щрагъаджэ академием илъэскіз си щізыката жишкуата захуром. ныгъэм щыхэзгъахъуэри, стратегие по-литикэмкіэ кандидат сыхъуащ. Илэкіэ Адыгэ Хасэм и исполкомым сыхэтурэ сы-къекіуэкіащ, Сирием и нэхъ къудамэшхуэм сринэхъыжьащ илъзс 15-кlэ. А псор щіыжысізращи, зэи сыкъикіуэтакъым адыгагъэм папщіэ. Дунейпсо Адыгэ Хасэм и етіуанэ кон-

грессыр Мейкъуапэ щыщекІуэкІам, Сирием къикІа ліыкІуэхэм сахэтащ. Адыгейм щыпсэу ди унэкъуэщхэр зэзгъэціыхуакіэ

зэфІэкІрэт?! Абы сыкъыщысым, Къэбэрдейр зэзгъэлъэгъуащ, сахуэзащ ди уно-къуэщхэм. Иджыри зэ Адыгэ Республикэм дыкърагъэблагъэри си щхъэгъусэмрэ сэрэ мазэкlэ дыщыlащ, Къэбэрдейми ди ьэ къэтхусащ. Ди гур щыlэт Хэкум, ыпыщlат псэкlэ. 2011 гъэм Сирием къыщыхъуа зауэр

кънщежьам къулыкъум сыхэтт иджыри, сытіысыжыным илъэситі иримыкъу къз-науэ. Сыхэшауэ, сыкъыщіэпхъуэжауэ къанауз. Сыхэшауэ, сыкъыщіялхъуэжауэ къа-щыхъуну а зэманым сыкъэкіуэжыфыну-тэкъым. Революцэ зыщіыну яужь ихьа-хэм уафіэкіми, диныр пціы телъхэліі зыщіахэм уаукіынут, уеблэмэ ахэр си ма-шинэм, ди унэм къыщеуа къэхъуащ. Си щіалэхэми сатешыныхь хъуам пціы хэлъ-тэкъым. 2012 гъэм пенсэм сыкіуащ. Абы ехутылізу сызитхьэмадэ Хасэм неблэгъат «Тъбра», и Проемпетты и Алминистата. КъБР-м и Президентым и Администракъбъ-м и Президентым и Администра-цэм и Унафэщі Къэжэр Альбертрэ ДАХ-м и тхьэмадэ Ажахъуз Къанщобийрэ. «Нэ-кіуэжыну хуейхэр ттхынуш, дадэ!эпыкъу-нущ», - щыжа!эм, Іуэхум яужь сихьащ. Щалэ нэхъыжьыр ипэ къизгъэщащ. Налшык дэт санаторэм щ!эсащ т!эк!урэ,

налшык дэт санаторэм щізсащ тізкіурэ, шэшэнхэр щізкіыжу ар зэхуащіыжын хуей шыхъум, Имадрэ и щхьэгъусэ Афраірэ, я бынищыр ящіыгъуу (щіалитірэ зы хъы-щізм, Тхьэм и нэфіыр зыщьхуэн зы бэылъхугъэм Севернэ хьэблэмкіэ щиіз и фэтэр нэщіыр піалъэкіэ къариташ. Аращ дыктышыкіуэжам дызэкіуэліар. Ма-чулиці наутыба пыктызарыстыхра МахуипшТ нэхъыбэ дыкъызэрысыжрэ мылушші пэдвого двільвізіріськіму міз-хъумуз, «Адыгз псальэ» газетым къытрад-защ дыкъызэрык/уэжам и хъыбар. Ар зэральагъуу Къущхьэхэ Іэмырхъан, Му-хьэжид, Ахьмэд, Зэкий сымэ, си шПалэм и телефонри къагъуэтри, нытхуеблэгъащ «ЦІыхуиблыр зы фэтэр фыщІэс хъуну къым, Нартан унэ лей щызи эщи, фи Гуэху зэтеувэху абы фышІэс». - жиІэри. Ахьмэд

и лъапсэ хъарзынэм Хъадиджэ сэрэ дигъэІэпхъуаш. ДышІэсаш абы илъэситху кіэ, ди щіалэм и унагъуэри а піалъэм фэтэрым щыпсэуащ.

Ахьшэ тіэкіу къыздэсхьыжат сэ, абы къыщіэкі лъапсэ Нартан къыщысщэхуауэ сиlэт. Санаторэм щіэсахэм республикэм и Іэтащхьэу а зэманым щыта Къанокъуэ Арсен сом мин 500 зырыз щаритым, сэри Арсен сом мин 500 зырыз щаритым, сэри ахъшэр къысіэщіилъхьащ. Лъапсэм къатитіу зэтет унэм и пкъыр идгъзувари дыкъзувыіащ, адэкіэ дызэрелэжьын мылъку ткъуэмылъыжу. Арыншами мызэльянську выкъытщізаыгъэкъуа Къущжэ лъэпкъым я ліы бэлыхыхэм яфі аргуэру къызэкіащ. Зэхуэсхэри унафэ ящіащ; унэр зыхуей худогъазэри кузбжэ ІункІыбээр удотыж. Апхуэдэуи ящіащ. Дыщыжей пэшым щіэта унэлъащіэр зэрыщыту къыпашым цігат унэтвацісаў зэрвідагі у квы-дитці Ахьмэди, ди унэм дыкъэкіуэжаці. Щіалэри хуэмурэ къэіэпхъуэжауэ, иджы дытхъэжу зы пщіантіэм дыдэсці. Къуажэ, псэукіэми мыіейуэ дыхэгьуэзаці, хадэ дощіэ, жыг 50 хуэдиз дгъэтіысауэ абыхэ-

ми пхъэщхьэмыщхьэхэр къапокіэ. - Уи щіалэ етіуанэм, уи хъыджэбзым сыт я натіэ, Надим?

- Хъыджэбзыр, Аридж, унагъузу Кана-дэм щопсэу, хъыджэбзиті иіэщ. Щіалэ на-хъыщіэр, Ияд, Налшык щезгъаджэри, ди-зайнеру Сауд Хьэрыпым щылэжьащ. И щыкъў адэри абы щылажьэурэ фэтэр зэригьэпэщаги, сабий ахьшэ сом мин 500-р халъхьэри нэхъ ин ящlауэ Налшык дэсщ, щlалищ иlэщ. Жыпlэнурамэ, псори дэсц, щІалищ иіэш. Жыпіэнурамэ, псори хъарзынэш, мэлажьэ мэшхэжхэ. Сабийхэм я ехъуліэныгъэм сыщогуфіыкі. Хэт студентщ, хэти школакіуэш, я нэхъ ціыкіури еджэныгъэм хозагъэ. Политикэміы классым щіэс си къуэрылъхухэм хуабжыу къадоіэпыкъу бэиплі уэрсэру зэращіэр, куэдым гу къыльатэу апхуэдэщи, щіемыгъуэжхэмэ ди насыпщ.

- Хэкум укъызэрык уэжам ущыхущегьуэжа къэхъуа, Надим?
- Хьэуэ. «Уэдэк уам ущымызагъэмэ, Тхьэм уи унэ уимыхьыж», жи эу псэлъафэ къыздогъуэгурык уээ. Сэ къызэджащ Тыркум щыпсэу си Іыкълыхэр, си анз-къилъхухэм Америкэм т 1эу-щэ сашащ, сагъзхьэщ ащ, сыщыпсэуну сык уэну къысхуагъэлъэгъуащ. Здакъым. Я гъащ зм, дуней тетык (зм зыру къузпостьу залъкънсям зыру кърстър залъкънсям зыру залъкънсям залъкънсям зыру залъкънсям зыру залъкънсям зыру залъкънсям зыру залъкънсям залъкънсям залъкънсям залъкънсям залъкънсям залъкънсям залъкънсям залъкънсям залъм залъкънсям залъм залъкънсям залъм залъм залъм залъкънсям залъм зал ..., м. вольог вуащ. одакъым. Н Гъащіэм, ду-ней тетыкіэм зыри хъуэпсэгъуэ хэлъкъым, си бын ябыхэм яхэсшэнкіи іэмал иіэтэ-къым.

Сирием щыдиІэ унэхэр тщакъым, ди Сирием щыдиіз унажэр тщакъым, ди благъз, ціыхугъз гуэрхэр щіздгъэтіыс хьауэ кіэлъоплъ. Хабээ зыщемыкіуэж къэралым мыхъумыщіз ізджэ къыщохъу, сызиізтащхьзу щыта районым щызиіз унэр иубыдат дээм хэт гуэрым, уеблэмэ ищэну зигъэхьэзырауэ хъыбар къызагъащіэри сыкіуащ. Си ціыхугъэхэр къэзгъэсэбэпри, ерагъкіэ щіэдгъэкіыжащ зи лъэдакъэр фіззыгъэнауэ ар тіысыпіз зыщіа, Іэщэхэр щызыхъумэ ліы «бэлыхьыр».

Дауэ къыфіущіа, къыфпекіуэкірэ

- Дауэ къыфіущіа, къыфпекіуэкірэ нартандэсхэр?
-Гуапэу къытіущіаш. Ди ціэ фіыкіэ жаіэ, дэри дахуэгуапэш, Къапштэмэ, Залина, къякіуяжахэм хьэбыршыбыр, мыхъумыщіэ къазэрыхэмыкіам хуабжыу сыщогуфіыкі. Я іузух ущія, я бын япі. «Къэмыкіуэ-жащэрэт, бэлыхь къытхуахьащ», - зыхужедмыгъэізу льэпкым дыхэзэгьэжащи, си гуапэ мэхъу. Сэбэпышхуэ къытхуэхуащ дызыщіапіыкіа адыгэ хабээр, ціыхугъэр, муслъымэныгъэр. Зыми и жарыз сшівну сыхуейктым, ам «мыхэр мытьуэ сщіыну сыхуейкъым, ауэ «мыхэр мы-адыгащэрэт» жытізу зыгуэрхэми дахуозэ, адыгэм ди напэр трахыу, ауэ абыхэм зашыдохъумэ.

- Сыт нэхъ утезыгъэур, уи гур къыдэ-зышейр, Надим? - Пщэдджыжьым жьыуэ сыкъыщ|эк|рэ

кофе тіэкіу сефэурэ ди хьэуа къабээр щызэжьэдэсшэкіэ, ди къурш, бгы дахэхэм сащыіупльэкіз, къасшізу си къарум къы-хохъуэ. Ар, фи фіэш фщіы, псалъэ дахэ хохыуз. Ар, фи фізіц фіціві, псальз далажыіз кърдайкьым. Иджыри сэ куэд ішауэ, сызэрыщіалэ дыдэрэ, усэ сотх. Адыгэбээ алфавитыр щызмыщіэм хьэрып хьэркаміз си гупсысэр тхылъымпіэм нэсъвасырт. 1980 гъэм стха усэм мыпхуэдэ сатырхо

тырхэр хэтт: Здэнут сэ схьатэм нэщіу си гъащіэр, Здэнут згъэщіатэм гъащізу къэнахэр, Си псэр игъэнщіу псэуныгъэ ізфіхэм, Кавказ, уи къуршхэм сыщыпсэуатэм. Зэман дэкіауэ, Къэбэрдейм сыкъэкіуэкауэ стха усэм щыжызоІэ:

дуо стад усын щылысыс. Уи адэжь Хэкур бгъуэтыжыным Сыт нэхъ гуапэ дунейм тет?! Хэхэс гъащ!эм и дыджыгъэр

Сыту гуауэт, сыту lейт. Адыгэ усакlуэхэм, псалъэм папщlэ, Щоджэнцlыкlу Алий, КІыщокъуэ Алим, щоджэнцныкі Алии, ківщокъуз Алии, Балькъэр Фоусэт, нэгьуэщізжми я јэда-къэщізкіхэр хьэрыпыбзэкіз зэздзэкіауз сиіэщ. Сыхуейщ ахэр зы тхылъу Сирием къыщыдэзгъэкіыну. -Ди ціыхухэм сыткіз захуэбгъэзэнт?

- ди ціыхухэм сыткі захузогьзээнт?
- Адыгэ хабээр, адыгагьэр, ціыхугьэр, диныр зэшэліамэ фіыт. Сыт хуэдэ іузхуми и егъэлеяращ іейри, іейм щыхъума хъун лъэпкъ Тхьэм диці. Нэхъыщхъращи, фыкъэзылъхуамрэ къывдалъхуамрэ міці яхуэфщі, фызрыіыгъ, фыкъвыхэкіар вгъэлъапіэ, фи Хэкур фіыуэ флъагъу.

ИСТЭПАН Залинэ.

Сирием, Тыркум, нэгъуэщі щіыпіэхэм къиіэпхъукіыжа ди лъэпкъэгъухэр къызэрытхэзэ-гъэжар, Къэбэрдей-Балъкъэ-рым, къэралым щекІуэкІ Іуэхухэм жыджэру зэрыхэтыр гуа-пэщ. Апхуэдэщ шыкІэпшынауэ, уэрэджыlакіуэ Хьэземи. щІалэ

МАКЪАМЭР зи поэм хэлъ Хьэпасэу уэрэд жыlэным ди-ащ. Сирием зауэ къыщыхьэхащ. хьохаш, Сирием зауз къыщыны щыхъелям къззыгьэзэжа уна-гъузхэм я щіэблэм щыщщ. Абы льандэрэ ильос 15 дэкіыжащ. Япэщіыкіз Налшык санаторэм щыпсэуащ. Иджы Благовещенкэ къуажэм дэсш. И адэ Амир Аб-хъаз зауэм хэташ. И адэ къуэш Умар иракыдзэм и ктъухыльатэ-зекуэти, Абхъаз зауэр къызэры-тъерям и хъыбарыр шыззуихым хърам и укъыбарыр шыззуихым хърам и кързирын пызауихым хърам и кързирын пызауихым хърам и кързиры и хърам и хърам и кързиры и хърам и хър жъеям и хъыбарыр щызэхихым, къэкlуэжри, зи щхьэхуитыны-гъэм щlэзэу и къуэшхэм якъуэуваш. Хьэзем и адэшхуэ Фуlэди (и хьэдрыхэ нэху ухъу) лъэпкъ lyэху дэзыгъэкl, адыгэбзэр, адыгэ хабзэр хъума хъуным жыджэру хэлэжьыхьахэм ящыщщ. Ар яхэтащ Сирием Адыгэ ФІыщіэ Хасэр къыщызэзыгъэпэщахэм.

Хьэрыпыбээ фіэкіа зымыщіэу къэіэпхъуэжа Хьэзем псынщіэу адыгэбээр, урысыбээр, инджы-

Адыгэр зыгъэгушхуэф щІалэщІэ

лызыбзэр уэрсэру зригъэщіащ. Сабий творчествэмкіэ республи кэ унэм уэрэд жыlэнымрэ шы кlэпшынэ еуэнымкlэ щыlэ гуп

гъзсэнщ къзозрдеи-валъкъзр, Ингуш республикахэм щіыхь зиіз я артисткэ, Кавказ Ищхъэрэм Гъуазджэхэмкіз и къэрал инс-титутым Щэнхабзэмрэ гъуаз-джэмкіз и колледжым и къуда-мэм и унафэщі Даур Иринэ, Сабий творчествэмкІэ республикэ унэм ныбжьыщІэхэр шыкІэпшыунам ныржышцахэр шыкіэпшы-нам шыхуазыг-аса Шаджы-кьащіз Зуриет, уэрэджыіакіуа цізрыіуа Джэдг-ьэф Хъусен. Хьэзем илъэситі къудей хъууз арат и адэм и жып телефоным къэрыпыбэзкіз тет уэрэдыр щыз-мить шиза. Кирыт, архастіза-

ригъэщІам. Курыт еджапІэм щІэсу «Смуглянка», Тут Заур игъэзащІэ «Адыги на земле моей игъэзащі э «Адыги на земле моей живут» уэрэдхэр зригъэщіащ. Псом хуэмыдзу фіыуэ илъагъухэм ящыщш Къущхъэ Догъэн игъэзащі э адыгэ уэрэдхэр. Сирием къикіыжа Джуди и гъусэу Благовещенкэ къуажэм къикіыурэ тхъэмахуэм за Налшык къакіуэрт, Сабий творчествэмкі эреспублика унэм. «Смуглянка» уэрэдыр Хъэзем

жьейхэм екіуалізу щытащ. Ар я игъззащізу Интернетым къыщ-гъзсэнщ Къэбэрдей-Балъкъэр, ралъхьам, видеор ціыху ми-Ингуш республикэхэм щіыхь зиіз нищым нэблагъэм ягу дыхьэри, я артисткэ, Кавказ Ищхъэрэм із щіадзащ икіи абы ціэрыіуэ Гъуазджэхэмкіз и къэрал инс-титутым Щэнхабзэмрэ гъуазпроектым и гъзлъзгъузныгъз пшыхьым уэрэджызы куэрэджый къз-бэрдей-Балъкъэр, Къэрэшей-Шэрджэс, Адыгэ, Ингуш рес-публикэзэм я цыхубэ артист Нэхущ Чэрим игъэзащіз «Си дахэ», «Две души» уэрэдхэр абы зэрыщыжиlами куэдым я гур хи-гъэхъуащ. Хьэземхэ я унагъуэм щыхьэщlа Нэхущым гу лъитат щіалэ ціыкіум удэлажьзурэ и зэфіэкіхэм зебгьзужьмэ, уэрэд-жыіакіуэ ізээ къызэрыхэкіынум. Сирием къиіэпхъукіыжауэ Уэ-

тей Хьэзем пашэ щыхъуащ Дунейпсо Арт комитетым и вице-президент Бейтыгъуэн Ізуес къэфакіуэхэмрэ уэрэджыіакіуэхэм-. Папідія квызариї валада «Созвездие дружбы» ІІІ дунейпсо эхьэзэхуэм, «Си дахащэ» уэрэдыр зэригъэзэщіамкіэ. зэхьэзэхүэм, уэрэдыр зэригъэзэщlамкlэ Цlыху 500-м щlигъу зыхэта зэ

пеуэм ущытекІуэныр, дауи, ехъупізніктьофіщ. Хьэзем зэхьэ-зэхуэм и щіыхь тхылъымрэ ме-далымрэ къыхрагьэфэщащ. «Жьэгу» жылагьуэ зэгухьэны-гьэм къыбгъэдэкіыу саугьэт гъэм къыбгъэдэкІыу саугъэт лъапІи тыгъэ хуащІащ. Сочэ, Владикавказ, Налшык къалэхэм щекІуэкІа дунейпсо зэпеуэхэми къызэрыщыхэжаныкІам тхылъ, медаль пщІы бжыгъэхэр къыпэкІуащ. Зыщыпсэу Благовещенкэ къуажэм дэсхэр, зыщыщ адыгэ лъэпктыр щіалэм и зэфіэкіхэм ирогушхуэ. И ныбжьым емылъытауэ, Уэ-

тейр куэдым зэрыхуэжыджэрыр, куэдым зэрызрипщытыр, Іуэху-щІэхэм зэрытегушхуэр, и щІэны-гъэмрэ и зэфІэкІымрэ зэрыхигъахъуэр гуапэщ. И адэ Амиррэ и анэ Хидаятрэ сыт щыгъуи я щlалэм и дэlэпыкъуэгъущ. Курыт еджапІэ нэужьым Гъуазджэхэмкіэ Кавказ Ищхъэрэ къэрал институтым щіэтіысхьэну и му-радщи, Тхьэм къригъэхъуліэ!

ТЕКІУЖЬ Зарета.

Тильэпкъэгъух, тичыпіэгъух, **МЛЪЫ ЩЫЩЫХ**

Кавказ заом епхыгъэ хъу гъэ-шіэгъэ тхьамыкіагъом адыгэ минишъэ пчъагъзу хэкІодагъэхэр. егъэзыгъэкІэ зичІыгу гупсэ зыбгынэн фаеу хъугъэхэр тыгу къэтэгъэкіы жьых. Заор тятэжъ піашъэхэм-кіэ ушэтыпіэ къин дэдэу щытыгъ. А илъэс чыжьэхэм шыІэхъугъэ-шІагъэхэм къикізу адыгэ лъэпкъыр гощыгъэ хъугъагъэ: ащыщхэр ятарихъ чіыгужъ къинагъэх, егъэзыгъэ ку къабгынэн фаеу хъугъа

Тхьаухъо Яхья: «Тырыраз тичІыгужъ тыкъызэрифэжьыгъэм» 2010-рэ илъэсым Шам щыкю-гъэ граждан заом цыф мамырхэр бэу хэкІодагъэх. Мы тхьа-мыкІагъор къызылъыІэсыгъэхэм тилъэпкъэгъухэри ахэтыгъ. ЯцІыфышъхьэ, ясабыйхэр, яlа-хьыл гупсэхэр къаухъумэнхэм фэші илъэс пчъагъэхэм аугъои-гъэ мылъкур зэкіэ къычіатэкъушъ, Шам щыпсэухэрэм ашъхьэ къырахьыжьэжьын фаеу мэ-хъу. Мы тхьамык!агъом адыгэхэр зэрипхыгъэх, ялъэпкъ ежь-ежьы-рэу къаухъумэжьын зэрэфаер къагуригъајуи, зэкъош республикэхэу Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым ыкlи Къэрэщэе-Щэрджэсым тилъэпкъэгъухэр къырагъэблэгъа ащыпсэунхэу гъэх, зэрафэлъэкІзу мылъкукІз ІзпыІзгъу афэхъугъэх.
Егъэзыгъэ ІофкІэ Шам къи-

кІыжьыхи Адыгеим къэзыгъэзэжьыгъэ тилъэпкъэгъухэм къалэу Мыекъуапэ имызакъоу чылагъохэр псэупіэкіэ къыхэзыхыгъэхэр мымакІэу ахэтых Анахыбэу ахэр зыщыпсэухэрэ Афыпсыпэ къоджэ псэупІэм джырэблагъэ тыщыІагъ, щы-Іэкіэ-псэукізу яіэм зыщыдгъэ-гъозагъ, ащыщхэм гущыіэгъу тафэхъугъ. Ахэр тилъэпкъэгъух тичІыпІэгъух, тлъы щыщых. Тэщ фэдэу мэлажьэх, мэшхэжьых ясабыйхэр апlух, унэгъо хъыз-мэтым пылъых. Къуаджэу Пэнэхэс урам псау ащыфыхахыунэхэр афашІыгъэхэу къикІыжьыгъэ тилъэпкъэгъухэр щэпсэух. Апэ иlофшlaпlэ тыщыlукlaгъ

тилъэпкъэгъоу Тхьаухъо Яхья. Афыпсыпэ дэт псэупІэр бэджэндэу къыштагъзу ар щэлажьэ Къызэрэтфиlотагъэмкlэ, исэнэ-хьаткlэ псэолъэшl, илъэс 35-рэ хъугъэу пхъашізу іоф ешіз, ме-бель ешіы. Яхья къуаджэу Кфар-Камэ щыщ, яліакъокіз бель ешІы. Яхья къуаджэу Кфар-Камэ щыщ, ялІакъокІэ шапсыгъ. Янэ Къушъхьэхэм япхъу, иліакъокіэ къэбэртай. Мыгъэ илъэси 10 хъугъэ Адыгеим псэупіэкіэ къызыкіуагъэр Афыпсыпэ щыпсэугъэх, джы илъэсиплІ хъугъэу Пэнэхэс дэсых. Яхья ишъхьэгъусэу Мырзэ Динэ иліакъокіэ бжъэдыгъу. ятэжъ піашъэхэр Щынджые щыщых, исэнэхьаткіэ кіэлэегъадж. Зэшъхьэгъусэхэм пшъэшъиплІ зэдагъотыгъ, анахьыжъзу Аят унагъо ис, адрэ пшъа-шъэхэу Исра, Асма ыкlи Сирин еджэныр къаухыгъзу Іоф ашІэ.

 Шам заор къызырашІылІэм цІыфхэр дэкІыжьыхэзэ Иорданием, Ливием, нэмыкіхэми кіуагъэх. Тэ тиунагъокІэ Адыгеим зыкъэдгъэзагъ. Апэ сшынахьыкі эў Юсыф сигъўсэў мыщ щы-Іэкіэ-псэўкі эў щы і эм зыщыдтыкъызэкІом гъэгъозэнэу слъэгъугъэр сыгу рихьыгъ ыкlи Пэнэхэс зыкъэзгъэзэнэу исхъухьагъ. Къуаджэм дэс ціыфхэр нахь шъабэхэу, гукіэгъур нахь къябэкізу сахэплъагъ. Къы-зэрэтпэгъокіыгъэхэри лъэшэу

тыгу рихьыгъ. Сиунагъо сигъу-сэу Пэнэхэс тыкъыщыуцугъ Сянэ-сятэхэр ыкlи Юсыф Мые-къуапэщэпсэух.ТызыхэпсэукІын зыпари тимыІэу тыкъэкІуагъ. Тхьаегъэпсэух, дэгъоу къыд-дэlэпыlагъэх, ыпкlэ хэмылъэу унэхэр тфашіи, тачіагъэтіыс-хьагъ. Анахьэу къыхэзгъэщымэ сшІоигъу мылъкукІэ къыддеІа-гъэхэу Шъэумэн Хьазрэтрэ Нат-хъо Пщымафэрэ, - къыІуагъ

Тилъэпкъэгъу псэолъэшіым къызэрэтфиіотагъэмкіэ, Хь. къызэрэтфиютагъэмкіэ, хь. Шъэумэным ахъщэ ІэпыІэгъоу къыритыгъэмкіэ Іоф зэришІэщт станокыр. Іэмэ-псымэхэр къыщэфыгъэх. Пхъэ цІынэр Ябло-новскэ, пхъэ гъушъэр Краснодар ирайонхэм ащыщ къаре Зэкіэ пхъэм хэпшіыкіышъун плъэкіыщтыр ыіэ къехьы Ау нахьыбэу ышІыхэрэр пщэрыхьапІэм рагъэуцохэрэ шкафыр. пхъэнтІэкІухэр, столхэр арых.
- Шъуиунагъо сыдыбзэкІэ

- шъущызэдэгущыІэра? сеупчІы
- НахьыбэрэмкІэ унагъом тызэрэщызэдэгущыlэрэр ара-пыбз. Пшъашъэхэм адыгабзэ къагурэю, ау гущыюхэрэп, урысыбээр нахь ашю. Еджапюм адыгабээр шызэрагъашю нахь мышіэми, кіэлэціыкіухэр на-хьыбэрэмкіэ урысыбз зэрэгущыІэхэрэр, - джэуап къыситыжьыгъ Яхья.
- Сятэжъи сянэжъи арапыбзэр ашІэщтыгъэп, - лъегъэкІуатэ ащ игущыІэ. - Унагъом адыгабзэкІэ тыщагъэгущыІэщтыгъэ э тыщагызгущыгыш.э.. -яхьатыркіэ бзэр тіулъэу этэджыгъ, къытфаухъу тыкъэтэджыгъ, магъ. Тызыщыпсэугъэ къуа-джэми адыгабзэр ары зэкіэри зэрэщыгущыіэщтыгъэхэр.

Яхэкужъ къэкожьхи, агу рэхьат хъужьыгъэ

Пэнэхэс шыпсэурэ тилъэпкъэгъухэр зытес урамым сытетэу сырыкіозэ, гущыіэ щхы макъэхэр къызыдэјукјырэ шагум дэсыгъэ бзылъфыгъэхэм гу алъыстагъ. НэГуасэ сафэхъунэу сызыюхьэм ыкіи адыгэ гъэзетым сыктызэрикіыгъэр зясэюм гушІуагъэх. къысфэчэфхэу ядэжь сырагъэблэгъагъ. Ып-шъэкіэ гущыіэгъу сызыфэхъугъэ Тхьаухъо Яхья ишъхьэгъусэу Динэ хьэкlапіэ къафэкlуагъзу сытефагъ ыкlи мыщ дэжьым

Гьо ... Динэ хьэкіагію Сытефагь ыкіи мыщ дэль... ащи нэіуасэ сыщыфэхьугь. Унагьом ибысымау Абдэхэ гушіубзыоу иунагьо миютагь. Ишь Саран гушіубзыоу иунагьо икъэбар къысфиютагъ. Ишъ-хьэгъусэу Ибрахьим Бибарсрэ ежьыррэ шъэожъыищ зэдапlу. Сизар илъэс 13, Ахьмэд 10 ыкlи анахыкіэ ціыкіоу Джад илъэси 5 аныбжь. Тіур гурыт еджапіэм, анахьыкіэр кіэлэціыкіу іыгъыпіэм макіох. Бибарс Шіэжокъо-хэм ащыщ, иліакъокіэ къэбэртай Напшык шышых АубэшІа гъэу илъэкъоціэгъухэр щыіэжь хэп. Ежь Бибарс гущыlэгъу тыфэхъунэу хъугъэп, loфшlа-пlэм щыlагъ. Ар исэнэхьаткlэ сантехник. Яблоновском кІозо Іоф щешіэ.

Саран къызэрэтфиІотагъэмкіэ, Шам щыіэ къуаджэу Мар-джэсултіан яунагъокіэ дэсыгъэх. Заом ыпкъ къикізу ахэм фаеу хъугъэ. 2012-рэ илъэсым инахыл гупсэхэр игъусэхэу адыгэ чныгужъым къагъэзэ-жьыгъ. Ащыгъум ишъэожъые нахьыжъ илъэситІурэ ныкъорэ ыныбжьыгъ

Чылэм заор къыдэхьагъэу

ащ илъэмакъэхэр зэхэт-Сипщ щэр хыщтыгъэ. Сипш къытефи уlaгъэ тырищэгъагъ. Тэри тхьа-мыкlагъор къыднэмымыкlагъор къыднэмы-сыпэзэтlyи, зэкlэ ищыкlэгъэ тхьапэхэр дгъэпсыхи гузэжъогъу ІофкІэ Шам

тыкъикіыжьыгъ. Сипщи сигуащи тигъусэхэу Адыгеим тыкъэкіожьыгъ. Къин тлъэгъугъэми, тичІыгужъ тыкъифэжьы-гъэшъ тэгушІо. Гукъау нахь мышІэми, сипщ илъэситіу хъущт идунай зихъожьыгъэр. Саран илІакъокІэ Цэйхэм

Алыгабзэр ашыш аблзах зэригъэІорышІэрэм къыхэкІэу ащ фэгъэхьыгъэу уп-

чІэ есымытын слъэкІыгъэп.
- ТиунагъокІэ тятэ бзэр тигъэшІагъ. Шам тыщыпсэуфэ ады-габзэр ары тызэрэгущыІэщты-гъэр. АрапыбзэкІэ тыгущыІэнэу тятэ къытфидэщтыгъэп. Зэ-шыпхъуищырэ зы кlалэрэ тэхъу. зэкіэми адыгабзэкіэ дэгъоу тэгущыІэ, - elo Саран.

Саран икіалэхэм адыгабзэр еджапіэм щызэрагъашіэ нахымышіэми, рыгущыіэнхэр къашіокъин, урысыбзэр нахь агъэ-федэ. Унагъом арапыбзэкіэ щызэдэгущыіэх.

Саран исэнэхьаткіэ кіэлэе-ъадж, инджылызыбзэкіэ ригъэджэнхэу диплом иІ. Ау джыри Іоф ришіэнэу хъугъэп, сыда піомэ ипщ сымаджэу ащ ифэіофашІэхэр ыгъэцэкІагъ, нэужым сабый къыпыфагъ ыкІи аш ипІvн пылъыгъ.

Бысым ныбжьыкІэр хэбзэ Іо фышІэ мыкІоми, унэгъо хъызмэтым пылъ, хатэр елэжьы.
- Чылэ цІыкІу тызыдэсыр, рэ

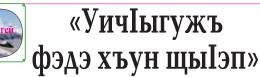
хьат, зэкіэри ціыф дэгъух, гукІэгъу ахэлъ, - къеІуатэ Саран. -Тыщыпсэунэу тызэрэкІуагъэр лъэшэу ягуапэ хъугъэ, къэкloх къытлъэплъэх, тищыкlагъэ щы Іэмэ яамал къызэрихьэу тагъэгъоты. Сятэ-сянэхэр, сшыпхъу нахьыжъ Шам къинагъэх, ахэри къызэрэсщэжьыщтым сыпылъ Сятэ ыныбжь хэкІотагъ, Іоф фэ шІэжьыщтэп. Арышъ, псэупІэ иІэныр ары анахь шъхьаІэр. Сшыпхъу ишъхьэгъусэ дунаим ехыжьыгъ. икІэлэ нахьыжъ Адыгеим къэкІуагъэу Іоф щеш-Іэ, нахьыкІэм илъэс 19 ыныбжь, аши тадэжькІэ зыкъыгъэзэжынэу щыт. Мы мафэхэм сята Мыекъуапэ къэкІуагъэу щыІ. Адрэ сшыпхъухэр Тыркуем ыкІи Германием ащэпсэух

Саран игуащэу Хьасанэ Ба-диlа тизэдэгущыlэгъу игуапэу къыхэлэжьагъ. Аш ил акъо Хьатикъуае щыщ, илъэс 80 ыныбжь

Илъэс пчъагъэм уугъоигъэ ылъкур къычІэптэкъуни, къепхьыжьэжьыныр хэткІи къины. «Бынхэр орэпсауи, тимыlэр дгъотыжьыщт» тlуи, джаущтэу Адыгеим псэупlэкlэ тыкъэкІожьынэу хъугъэ. «Тихэку тыкъэкІожьыгъ» тІуи, тыгу рэхьатыжьыгъ. Мэшэлахьэу унэ тычІагъэтІысхьагъэу, тыщэпсэу. ЗэкІэри рэхьатэу тхьаегъэпсэух, лъэшэутафэраз, зыпари къатенагъэп. Къоджэдэсхэри дэгъоу къытпэгъок[ыгъэх, тыгу къа втыгъ. Сишъхьэ-гъусэ сивэжьэп, илъэсрэ ныкъорэ хъугъэ идунай зихъожьы

- Адыкіэ шыіэкіэ-псэукіэу шышъуиlагъэр тlэкlу нэмыкlыгъ, сыдэущтэу мыщ шъуесагъа? сяупчІы бысымхэм.

- «Тесэжьыгъ» мэщхых игуаши иныси зэдырагъаштэу.
- Синысэ ыІэ зэкІэ къехьы, лъегъэкіуатэ игущыіэ ныом. КІаламра нысамра загъусахау унэгъо фэlо-фашіэхэр агъэцакІэх, хатэр зэдалэжьы, хэтэрыкІхэр къагъэкlых. Адрэ сикlалэу Албанием щыlэм пшъэшъи-тlурэ зы кlалэрэ иl. Сэ пшъашъэ симыІэми, нысэ дэгъухэр синасып къыхьыгъ, ахэр сипшъа-шъэм фэдэх. Ежьхэри къысфэдэгъух, тызэгурэІо, сыфэраз

Адыгэхэу Темыр Кавказымрэ Урысыемрэ ащыпсэухэрэм ягьэпшагъэмэ, ІэкІыб кьэралыгъохэм арысыр фэдэ пчъагъэкІэ зэрэнахьыбэр хэткІи шъэфэп. Я XIX-рэ лІэшІэгъум иятІонэрэ кІэлъэныкъо щыІэгъэ Кавказ заом, псыикІыжьым илъэхъан, зэо ужым адыгэхэр зэрэдунаеу ащитэкъухьагьэ хъугъэх. Ізкіыб къэралыгъо зэфэшъхьафхэм ахэр ащэпсэух, нэмыкіыбзэ зыіулъ, нэмыкі культурэрэ щыіакіэрэ зиіэ лъэпкъхэм ахэсых, ахэм ахэткіухьажьынхэм ищынагьуи ашъхьарыт. Лъэпкъым къырыкіощтым ыгъэгумэкіхэзэ, хэхэс щыіакіз зиіз хъугьэхэр апэрэ мафэхэм къащегьэжьагъэу ячіыгужъ къагъэзэжьынэу Іизын къаратыным лъэшэу кіэхьопсхэу щытыгъэх.

АДЫГЭМЭ тарихъ гъогу къин къызэракіугъэм, хьазабышхо зэра-щэчыгъэм, ямышіыкіэ культурэ бай зэряіэм джэнджэш хэлъэп. Илъэс мин пчьагъэмэ къакіоці апсэ ячіыопс хэтіагъэу адыгэ льэпкъхэр Темыр-Къохьэпіэ Кавказым щыпсэугъэх. Ліэшіэгъум къехъурэ кіогъэ лъыгъэчъэ заом илъэхьан адыгэхэр псым зекіыжыхэми, яхэм ыкіи Хэкужъым ишъхьафитныгъэ фэбанахэзэ откультами апосумить замить замить замать. Хумо апистамицы. фэхыгъэхэм апсэ къушъхьалъэхэм къахэнагъ. Хэхэс адыгэмэ ячІыгужъ къагъэзэжьынэу, ячІыопс дахэ къыуцухьэхэу псэунхэу кlэ-

1998-рэ илъэсым, шышъхьэlум и 1-м ІэкІыбым къикІыжьырэ

1998-рэ илъэсым, шышъхьэlум и 1-м ІэкІыбым къикІыжырэ адыгэмэ Кавказым апэрэ льэбэкъухэр къадзыжыгъ, ыкіи Хэкум къэзыгъэзэжыгъэхэм я Мафэу хагъэунэфыкІы. «Сыд фэдэ чІыпіэ укіуагъэми уцыхьакі, уичіыгужъ фэдэ хъун щыІэп», - е ю Саузара Али. Ащ илъэс 55-рэ ыныбжь. - 2012-рэ илъэсым Сирием икъалэу Дамаск километрэ 15-кіэ пэчыжьэу адыгэ чылэу Мардж Султіан тыкъикіыжьи, сиунагъо сигъусэу, къуаджэу Кощхьаблэ тыкъэкіожьи илъэсыщэ тыщыпсэугъ. Ащ ыуж Мыекъуалэ зыкъэдгъэзэжьыгъ. Сишъхьэгъусэу Мишэ Мустара зашуым маражър сикіала захъзыжа за Шамила программистах. тафа цашізу мэлажьэ, сикіэлэ нахыыжьэу Щамилэ программистэу колледжым щеджэ. Ар пщынау, «Мыекъуапэ инэфыльэхэм» къащэшьо. Сипшъашэр Сашэрэ кіэлэ нахыкізу Бибэрсрэ яблэнарэ классым исых, дэгъоу еджэх. Сипшъашъэ іапэіас - махъэ, мадэ, адыгэ тхыпхъэм техыгъэу дышъэ хэдыкіыныр икіас ыкіи щыгъы-жъыем хэшіыкіыгъэ іэлъынхэр, пшъэрылъынхэр ешіы. Бибэрс хьисалым куоу пылъ, бизнесмен хъу шіоигъу. Сэ сыэлектрик, ау унзе іофым зестыгъ. Щэпіз тучан ціыкіу къызэіусхыгъзу сэлажьэ, сиунагъо рысіыгъ. Сиіоф нахь куоу лъызгъэкіотэн ыкіи сылэжьэн мурад сиі. тафа цашізу мэлажьз, сикізлэ нахьыжъзу Щамилэ программистзу

ся отп. Сятэ ичІыгужъ, сиадыгэ лъэпкъэу сыкъызхэкІыгъэм икъэбар сиціыкіугьом щегьэжьагьэу итарихь зэсэгьашіэ. Сисабыйхэм ат-хьакіумэ изгьэкіырэп тильэпкь тарихь идэхагьэрэ ибаиныгьэрэ. Сыд фэдэ чіыпіэ укіуагьэми ущыхьакі, уичіыгужь фэдэ хьун щыіэп. Сирием заоу щыкіорэм ихьазаб тыкьызэрэхэкіыжыгьэм-

Сыд фэдэ чіыпіэ укіуагьэми ущыкьакі, умчіыгужь фэдэ хьун щыіэл. Сирием заоу щыкіорэм ихьазаб тыкъызэрэжувіыжысп-эм-кіэ сэгушіо. Мамырныгъэ дахэ зэрылъ Адыгеим сигуалэу сыщэпсэу. Сиунагъо зыщыпсэуцт унэ сшіынау мурад сиі. Егьашіэм ташіэ-щтыгъэм мэдэу ціыфхэр къытпэтьокіыгъэх, ащыщ тыхъужыьтъ. Цэй Нанси илъэс 46-рэ ыныбжь. Дамаск къикіыжыхи, 2012-рэ илъэсым Адыгеим къэкіожыыгъэх. Цыгъыни, унэгъо lanlu, яунэхэри къызэранокій, республикэм къэкіожыыгъэх. - Дамаск унзу дэтыр зэхамыкъутзу, псаоу къэнагъ, ащи тыщэгушукіы. Къины чіыпіру узэсагъэр къэубгынэныр, ау шыкурэу сэльытэ тянэжъ-тятэжъхэм ячіыгу къызэрэдгъэзэжыыгъэр. Іэкіыбыр нынэпіосэу, хэкужъыр ны папкізу сэльытэ.
Сишъхыгъусэу Сихъу Янал илъэс 60 ыныбжь, унэгъо ізмэпсымахэр ешіы, пхьэм псэуалъэхэр хишыкіны елъэкіы, джэхашъом тырадазщтхэ псэуалъэхэр хишыкіны елъэкіы, джэхашьом тырадазщтхэ псэуалъэхэр жишыкіны елъэкіы, джэхашьом тырадазщтхэ псэуалъэхэр жишыкіны елъэкіы, джэхашьом тырадазщтхэ псэуальзур жишыкіны ельэкіы, джэхашьом тырадазштхэн ыных чіыгужь тыщыпсэуээ тисабыйхэр тэпіух. Кіалэм ыціэр Мухьамэд Нур, ащ ильэс 24-рэ ыныбжь. Адыгеим кызылэгъэзэжым ильэс 12 нахь ымыныбжьэу, адыгабээри комышыу кычы нільэгъугь, ау бэххэр эзригъэшіэжьыгъэх. Колледжыр программистзу къыухыгъ, къулыкъум ащагъ, ильэсра къэти къэкіожыыгъ. Ар джы университетым инженернэфизическэ факультат ия 4-рэ курс щержу зыкцьом минженернэрмаческа факультат ям а пальзораты зарамы минженернэрмаческа факультат ям а пальзораты зарамы намынарамы зарамы зарам-рав-

физическа факультег ил т-ра курс щедка вили коллодику сыщо джагьам кірлэегьаджау къеджагьахэу Іоф ешіэ. Пшъашъэм ыціэр Хая, ар апшъэрэ еджапіэм щеджэ, врач - ревматолог хъунэу зегъэхьазыры. Бзэхэр ыгу етыгъэу зэрегъашіэ: инджылызыбээр, французыбээр, аралыбээр, тыркубээр, урысыбээр, адыгабзэр. - къытфијотагъ Нанси.

Ежь графическэ дизайнерэу еджагь, Дамаск щылэжьагь, ау исэнэхьаткіэ Адыгеим Іоф щишіагъэп. Къокіыпіэ лъэпкъхэм яіэшіу-іушіухэр ешіых, ещэх. Адыгэ шхынхэри янэ зэрэригъэшіагъэу еупшэрыхьых

т взу еупщэрыхых.
- Сиунагъо адыгэ шхыныр егъэлъапіэ, шіу елъэгъу, - къыкіегъэтхыы бзылъфыгъэм. - Адыгэ чіыгум сыфэраз гуфэбэныгъэ иізу къызэрэтпэгъокіыгъэмкіэ. Сисабыймэ неущрэ мафэмкіэ сафэгумэкІырэп, зэкъошныгъэ мамыр зэрылъ Адыгеим щэпсэух. **Лъэпшъыкъо Фатим**. *Сурэтыр: унэгъо хъарзынэщхэм къахэхыгъэх*.

4

хуащ Гулъытэ

Илъэс куэд хъуащи, хабзэфіым тету, Хэкум къэзыгъэзэжахэм я махуэм ирихьэлізу, къэрэшей-Шэрджэс Республикэм и Адыгэ Хасэм Іуэху дахэхэр къызэрегъэпэщ зи адэжь щіыналъэм къихьэжа ди лъэпкъэгъухэр къыхашэу. Абы и щапхээу, иджыблагъэ Адыгэ Хасэм и хэщіапіэм щызэхуэ-сащ Али-Бэрдыкъуэ, Хьэбэз къуажэхэр, Черкесск къалэр къуажэхэр, Черкесск къалэр псэупіэ зыхуэхъуа, Урысейм и ціыху хъужу ягурэ я щхьэрэ адэжь щіыналъэм щызыгъэтІылъыжа унагъуэхэр.

ГУФІЭГЪУЭ зэхыхьэм къри-хьэліат Хьэбэз къуажэм щып-сэу зэіыхьлыхэу Гусокъуэхэрэ Мэхъушхэрэ я унагъуэхэр, Али-Бэрыкъуэхэ, илъэс куэд дыдэ хъуауэ Черкесск къялэм щып-сэу Лаш Джэлал сымэ... Ди лъэпкъэгъухэм ягу къаіэ-тыну. ахэр зыгъэргубіэ-зыгъэ-

ди льэпкьэтьухэм ягу кьагэ-тыну, ахэр зыгъэгуфіз-зыгъэ-піейтейхэм щіэдзіуну пшыхыым къекіуэліащ республикэм къы-щыдэкі «Черкес хэку» газетым журналистхэр, редактор Аби-докъуэ Люсанэ я пашэу: Туаршы Ирэ, Аслъэныкъуэ Мадинэ, Гъу-кіэкъул Иринэ, хэгъуэгум адыгэ-базмкіз и телевиденэм и лэжьакІуэ Мамхэгъ Белэ сымэ

Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ Асльэнхэ Алий фізхъус гуалэ ярижащ зэіущіэм кърагъэблэгъахэм икіи псоми ягу къигъэкіыжащ шышхызум и 1-м адыгэхэм я дежкіэ мыхьэнэшхээ зэриіэр.
- Хуабжыу ди гуалэш фи адэжь Хаку залывгыхэтыжал фыгу-

Хэку зэрывгъуэтыжар, фыгу-фізу, фыгушхуэу фыкъызэрыт-хыхэр. Ди лъэпкъым щыщ дэт-хэнэми хузэфізкі ещіэ фи щыіэкіэ-псэукіэр ефіэкіуэным, фызыхуей вгъуэтыным теухуа-уэ. Дызэкъуэтщ, дызэдоІэпы-къужри, Іуэхухэми лъэпощхьэ-похэми даполъэщ. Пэжщ, а лъэпохэми дапольэщ. Пэжщ, а льэ-ныкъуэхэмкіэ Адыгэ Хасэм и пщэрыльыр нэхъыбэщи, зэд-мыгъэтіылъэкіыу, іэщіыб ды-мыщіу къытхуэкіуэжээм я уэхухэр ди нэіэм щіэдгьэтщ, дытолажьэ, догъэкіуатэ. Фы-къыздекіуэліэжа адэжь жьэгум фыщытыншыным дэтхэнэри гу зэlухакlэ дыхущlокъу, - къыхи-гъэщащ Алий.

Къинэмышауэ. Хасэм и тхьэмадэр къытеувыlащ Къэрэшей-Шэрджэсыр псэупіэ зыхуэхъуа ди лъэпкъэгъухэм, зэман зэхуэмыдэхэм Щамым къикlыжа къикІыжа мыдэхэм Щамым къикыжа унагъуз къэс зэральыкъуэкіым, зыхуей зэрыхуагъазэм, зэрадэ-Ізпыкъум, ціыху къэс зытегузэ-выхь елънтауэ гулъыгэ зэры-хуащіым. И гуапзу къыхигъэщащ нобэ Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм щетІысэха ди льэпкъэгъуу хъуам, ахэр цІыху 35-м зэрынохьэсри, Урысейм и цІыху зэрыхъуам щыхьэт техъуэ дэфтэр зэраІэр, я бынхэри зыщеджэнухэмкІэ къызэрызэрагъэлэшыр гъэпэщыр. Хасэм и тхьэмадэм гу лъитащ

гъэ псом и кlыхьагъкіэ ди лъэпкъэгъухэр я нэгэм щамыгъэк-ми, Хэкум къэзыгъэзэжам и махуэм нэхъри нэхъ гулъытэ хэха абыхэм зэрырагъэгъуэтым. Атіэ, ахэр къызэхуашэс, я щыіэ-кіэ-псэукіэм зыщагъэгъуазэ, зытегузэвыхьхэм щіоупщіэ, ягу зэјухауэ зэдоуэршэрхэ.

 Хэкум къэзыгъэзэжауэ нобэ мы зэlущlэм къеблэгъахэми къэмыкlуэфа адрей ди къуэшкъэмыкіуэфа адреи ди къузшыпкъухэми яхуэдгъэхьэзыра саугъэт гуалэ диіэщ. Пщыхьэщъэ Черкесск къалэм и амфитеатрым концерт щызытыну, адыгэм къытхэкіа музыкант ціэрыіуэ Ліыбэу Аслъэн Хасэм фызэрыщызэхуэтшэсынур ктыщищіэм, ціыху къэс билет тыгъэ музыкантицізм, ціыху къэс билет тыгъэ

щищіэм, ціыху къэс билет тыгъэ къыфхуищіащ, - и гуапау къыщіигъуащ Алий. Къапщтэмэ, пшыхьым кърагъэблэгъа ди лъэлкъэгъухэм фіыщіэ хуащіащ Хасэм и Советым хэтхэм ящыщу Афізунэ Исмэхьил, Лъыс Розэ, Жэгуэтэн Руслан, Абидокъуэ Люсанэ сыгъра при при править мэ, къищынэмыщауэ адыгэ, абазэ лъэпкъхэм я къуэ щып-къэхэу Жумай Анзоррэ Пщымахуэ Алийрэ, нэгъуэщІхэми. **ЩОХЪУЖЬ Люсанэ**

Зауэми гуауэми пэщІэтыфа унагъуэ

къыщыхъея зауэм зэхэзехуэн ищІа ди лъэпкъэгъухэр Адыгэ Республикэм, я адэжь Хэкум, къыщашэжауэ щытар.

НОБЭ хамэщі къиіэпхъукіыжу зи хэку-анэр зыгъуэтыжа ди къуэшхэмрэ ди шыпхъухэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым, Адыгейм, Къэрэшей-Шэрджэсым щопсау. Махуэшхуэм и къежьапіэр гуфіэгъуэкіэ мыгъэнщіами, лъэпкъыр зэрыубыдыжыным, зэхыхьэжыным ар япэ лъэбакъуэ хуэхъуащ. Ди щіэджыкіакіуэхэм мызэ-мытізу я гугъу фхуэтщіащ ди хэгъуэгум къэзыгъэзэжауэ щыпсэу унагъуэ зыбжанэм. Арами, зэманыр макіуэ, куэдым зехъуэж. Абы къыхэкіыу, ди лъэпкъэгъухэм я щыізкіз-псэукіэм зэхьуэкіыныгъзу яізм фыщыдгъэгъуазэмэ, тфіэигъуэт. Азт ишізэры, хэкуовьсу къэхъуэхыя яшыыш грэовым и гур къэкіуэжахэм. Хэт ищіэрэ, хэкурысу къэхъуахэм ящыщ гуэрым и гур къэкіуэжахэм нэхъри ехуэбыліэн е абыхэм къащхьэпэн мурадыфі гуэр игу

нэхъри ехуэбыліэн е абыхэм къащхьэлэн мурадыфі гуэр игу къьхуэкіынри хэльщ...
Нобэ зи гугъу фхуэтщіыну унагъуэм Щам (Сирие) ибгына нэужь, гъуэгуанэ кіыхь къызэринэкіащ, ди щіынальэм къыщетіысэхыжын иля. Псом ялэ ахэр Ставрополь (Шэткьалэ) къэіалхьуэт. Иужьым Абхъазымкіэ яунэтіри, абдеж къэралым и паспорти къыщратат, арщхьэкіэ унагъуэр абы щемытіысэхыу Черкесск къэкіуэжащ. Бэджэнду къащта унэм щіат уасэр къатехьэльэ щыхъум, Хьэгъундыкуей къуажэм іэлхъуащ, Зи гугъу тщіыр Бэлыкъуэхэ я унагъуэращ, ахэр хъэтыкъчей ліакъуэш. ахэр хьэтыкъуей лІакъуэщ.

ахэ́р хьэтыкъуей лІактьуэщ.

- Къалэ е къуажэ иІэкъым, дэнэ дыдэсами, мыр ди Хэкужьщ. Мыб-деж дызыщІэс хъуну унэ зэрыщыІэр Аргун Олег къыджиІэри, ды-къригъэблэгъащ. Ди гум къыдыхьащ Хьэгъундыкъуей жылагъуэр, - жеІэ унагъуэм я нэхъьшціз Бусейнэ.

Мы унагъуэм щышу псэлъэгъу тщІа Бусейнэ илъэс 23-рэ зи ныбжь пщаща нэфІэгуфІэш. ЗанщІзу гу зыльыптэращи, ар залізэзрытп. Пщащэм и Іыхъльхэм ящІыгъуу, Хьэлэб (Алеппэ) къалэр щабгынам, и ныбжыр илъэс 16 хъуа къудейт. Ахэр ди щІыналъэм къыцыхутуя илэкІз нэщІэбжэк уузд я нэгу щІэкІаш.

- Пэжщ, абдеж псори щыхыфІэбдззу гъуэгу утехьэныр гугъут. Ауз дыкъыздэщыхутар жэнэтщ, мыр ди хэкуш, мыбдеж мамырш, - жеІз Бусейнэ.

Бусейнэ.

Сирием щызэхаубла зауэм адыгэхэм ящыщ куэди хэкіуэдащ. Ауэ, Бэлыкъуэхэ Тхьэм къихъумэри, узыншэу мафіэ лыгъэм я щхьэр къыхахыфащ.

Къыхэгъэщыпхъэщ, хьэрып унэціэкіэ щатхым, Бэлыкъуэхэ я

къыхахысращ, Къзиятъэщыпхъэщ, хьэрып унэціэкіэ щатхым, Бэлыкъуэхэ я адэшхуэ Мустэфа и ціэр къызаэращтар. Бусейнэ Хьэгъундыкъуей къуажэм и курыт еджапіэм и ебгъуанэ классыр къызэрыщиухрэ, Кьэбэз дэт цехым щолажъэ. Пщащэм и гъусэщ и анэ Хьудэ, и дэлъху Мэхьмуд, я нысэ Іэят. Ахэр къуажэм къызэрыкіуэжрэ эвшіэс унэм пціэ щіамыту щагъэпсээ. Ар эй фіыщіэри, ищхъэкіэ къызэрыхэдгъэщауэ, зи ціыхугъэрэ псапэ щіэнкіэ куздым яціыху Аргун Олегщ. Бусейнэ и адэ Мухьэмэр Сирием зауэр къыщымыхъей щіыкіэ дунейм ехыжауэ щытащ. И дэлъху Нихьэдрэ и щхъэгъусэмрэ Голландием щыіэщ, и шылхъу Захие унагъзу и сщ, ахэр Швецием щопсэу.

- Мэхьмудрэ Іэятрэ къызэрытхыхьэжрэ мазэ зытіущщ зэрыхъур. Ахэр иджыри къэс Хьэлэб щыпсэуащ. Си анэм «къегъэблагъэ тхылъ» кухищіри, къэкіуэжащ, г пеца Бусейнэ.

Гугъуехъ здалъагъумкіэ уеупшімэ, пщащэм жеіз дэфтэр зэгъэпэщыным лъэпошхьэпо зэрыпыльыр.

- Ущыпсэукіэ, ущыціыхукіэ, дауи, гугъуехъ куздым ухуозэ. Ари гъащіэм къытдуътрыкіуэ іыхьэщ. Ауэ дэфтэрхэр зэдгъэпэщыныр хуабжъу къыттокъэльэ. Езыхэри зэращі хабэзхэри гугъущ, икіи ахъща куэд токіуада, - жеіз абы.

гъащ]эм къыдэгъуэгурыкіуэ Іыхьэщ. Ауэ дэфтэрхэр зэдгъэлэщыныр хуабжьу къыттохьэльэ. Езыхэри зэращі хабзэхэри гугъущ, икіи ахъшэ куэд токіуадэ, - жеіз абы. Укъытемыўвыізу хъўнукъым Бусейнэ мызэ-мытізу къызэрыхигъэщам, къыздэкіуэжа хэкум щыпсэухэр цыхуфі дыдзу жиізу. - Ціыхухэр хуабжьу къытхуэгуалэщ, гулъытэкіз къытпыкъуокі. Сыткій зыкъытщіагъакъуз: мылъку, хьэпшып, шхын жыпізми. Хуабжьу дахузарэзыш, Фіыщіз яхудощі, - жеіз абы. Адыгэ къўажэхэм хабзэрэ гулъытэрэ зэрыдэлтым уегъэгуфіз, ар сыт хуэдэ зауэми, гуауэми яхуэмыгъэкіуэда щытыкізш... Зыми и дежкій щэхуктым къэзыгъэзэжахэр лэжыыгъз іуэхукій гугъу зэрехьыр. Псоми хуэмыдэу, абыкіз зэран мэхъу урысыбэзр зэрамышізр. Ауэ Бусейнэ урысыбэзкіз зыхуейр тыншу къыбгурегьзіуэф. Пщащэ гумызагьэр къыхуахым щыгугтыў щысынутэкыми, аращ пасэу лэжьэн щыщійдзар. Цы ялхынымрэ абы пыіз, щыгъын къыхэщімісынымрэ унагьуэр иропсэу. Къэкіуэжа и дэлъхумрэ и нысэмрэ лэжыыгъэкіз я іуэху зэрыхъунум дыщыщізупщіэм, къыджиіащ: - Ахэр эзкіз зыщівпій щылэжьэфынукъым, къэрал хабзэкій хъунукым. Ауэ си дэлъхур Аргун Олег и жыпс заводым щылэжьэну къацтэну къагтэгугьащи, хуабжьу абы дыщогуфіыкі. Си дэлъхур смунем и дзэм илъэс 13-кіз хэтащ. Ди нысэ іэтг, абы щыпсэу бзылъхугьэхэм я нэхъыбэм хуэду, унэгуащэ къалэнщ игъэзэщіар. Ауэ абы инджылызыбээр фіы дыдзу ещіэри, абы ехьэліа лэжынгъэ гуэр кылугызтыну мэгугьэ, - жеіз пщащэм.

ГЪУКІЭКЪУЛ Иринэ.

ЩІэныгъэ лъагъуэм тету

Ди жагъуэ зэрыхъущи, хамэ къэралхэм къыщыхута ди лъэпкъэгъухэм я адэжь Хэкум льэпкьэгъухэм я адэжь Хэкум къагъэзэжынымкіэ щхьэусыгьуэ мыщхьэпэ куэд зэран хуэхъуурэ къекіуэкіаш. Абыхэм яхэтщ зауэ лыгъейм кърихужьэу, зи уни зи жьэгуи гузэвэгъуэм езыгъэбгынахэр, дуней къэхъукъащіэ зэхуэмылахэм пашізухуэр мыдэхэм пэщіэхуахэр.

АУЭ мы тхыгъэмкіэ зи гугъу фхуэтщіыну Лаш Джэлал Хэкужьым къызэригъэзэжар щіэныгъэ лъагъуэкіэрэщ. 1990 гъэхэм

Тыркум къикіыурэ, лъахэрысхэм дин Іузхур ябгъэдэлъхьэным, хьэрыпыбээр егъэджыным ехьэліауэ ліыкіуэхэр къакіуэу щытащ. Абыхэм яхэт у1994 гъэм ди хэгъуэгум къеблэгъэжащ Джэлали.

гъуэгум къеблэгъэжащ Джэлали. Адыгэ щалэр фіыуэ щыгъуазэщ и ліакъуэм и къежьапіэм, адыгэ лъэпкъым и тхыдэм. 1890 гъзхэм Кавказ зауз нэужьым Адыгейм иіэлхъу-кіахэм яхэта и адэшхуэм жиіэжу щыга хъьбархэр фіыуэ ещіэж. Атіэ абы щыгъуэм зы къуажэм, къалэм къыдэкіахэр зы ліакъуэм къахэкіахэр Тыркум дежи щызэрыгъуэтыжхэрт. Алхууадум Лашхэ (тыркубэзкіз Кызылкайа) я іыхълыхэми зы защІыжри, лъабжьэ щагъэтІылъащ Тырку щІы-

Лашхэ я унагъуэм зэкъуэшиблрэ зы шыпхъурэ къихъуащ. А псоми ящыщу Хэкум къэзыгъэзэ-жар Джэлал и закъуэщ. Абы къыщигъэзэжам сыт щхьэусыгъуэ хуэхъуами, нобэ Джэлал и Хэ-кужьым щопсэу икlи хузэфІэкІащ, зэмыплъэ-кІыжу псэукІэр мыбдеж щиухуэну, унагъуэ щи-

щізну.
Тыркум щыпсэуа, дин щізныгъэшхуэ зыб-гъэдэлъ щіалэщіэм Хэкужьым щыпсэу и лъэп-къэгъухэри къыхуэныкъуалзу къыщізкіащ. Ильэс бжыгъэкіэ диным, хъэрыпыбээм хуригъэджащ Хьэбэз, Инжыдж-Кіыкіун, Ботэщей къуажэхэм

дэс сабийхэр. 1996 гъэм, Чер-кесск къалэм дэт Ислъам институтыр къызэlуахыным иужь щи-

зрипхар щалэгъуалэм дин щю-ныгъэр ябгъэдэлъхьэнращ. Апхуэдэурэ илъэсхэри блэ-лъэтащ. Нобэ Джэлал зэплъэкІыжу и гъащіэ лъагъуэм щрип-лъэжкіэ, жеіэ зыми зэрыху-щіемыгъуэжыр. Жылагъуэм тыншу яхэзэгъауэ псэу Джэлал лъэпкъым хуипащ бын хъар-зынэхэр. Хьэбэз къуажэм щыщ, щхьэгъусэ къыхуэхъуа Хъупсы-рокъуэ Хьэлимэтрэ езымра

шкьэгъусэ къыхуэхъуа Хъупсы-рокъуз Хьэлимэтрэ езымрэ хъыджэбэрэ щІалэрэ зэдагъуэтащ. НафІэгуфіэу Джэлал ятопсэлъыхь абыхэм: и пщащэ Эмина Тыркум ищхьэ еджапІэр - инсти-тутыр къыщиухащ, абы щолажьэ, бээ куэдым иропсалъэ, и щІалэ Сердар мы гъэм еджапІэр къиухащ. Гуапэ зэрытщыхъущи, Джэлал и щІа-лэр адыгэ гъуазджэм пыщІауэ зэрыцІыкІурэ къогъуэгурыкІуэ. НыбжьыщІарэ шыкІэпшынэмрэ Іэпэпшынэмрэ хуэІэзэщ. Ди лъэпкъым къыхэкІа ІэпцІэльапщІэхэу Ашыбокъухэх Эзэмэтрэ Ізсят-рэ къызэратъэлэща «Вагъуэбэ» Ізмэпсымэ анрэ къызэрагьэпэща «Вагъуэбэ» Іэмэпсымэ ан-самблым хэтш. Апхуэдэуи, Къумыкъу Азэмэт и нэІэ щІят «Салам» ансамблым къышофэ. Джэ-лал, шэч хэмылъу, ирогушхуэ и щІалэм и ехъу-

лал, шэч хэмылъу, ирогушхуэ и щалэм и ехъу-ліэныгъэхэм, адыгэлсэу, адыгэ щэнхабээм пы-щіауэ къызэрыдэкіуэтейм. «Атіэ, Джэлал, мыр си Хэкущи, мыбдеж сы-щыпсэунщ жыпізу уи гур щыбгъэтіылъар сыт щыгыуэ?» - жытізу дыщеупщікіз: «Зы гушыіз гуэр щыізщ: «Дэнэ ущыщ жраіати, иджыри къэсша-къым жиіащ». Абы нэхъей, унагъуэ щысщіаращ сыктызливарим. «Кылыжаіз ли сыкъыздинэнур, жьэгуу сиlэнур», - къыджеlэ ди псэлъэгъум.

АСЛЪЭНЫКЪУЭ Мадинэ.

Хамэ къэралхэм щыІэ ди лама каралхам щала ди льэпкээгъухэмрэ Урысей Феде-рацэм и щіыналъэхэм щып-сэухэмрэ я щіалэгъуалэм па-пщіэ Налшык къалэм илъэс пщіз налшык къвлэм ильэс къэс къыщызэрагьэпэщ зы-гьэпсэхупіэр къызэіуахащ. Ар бадзэуэгьуэм и 28-м къыщы-щіздзауэ шыщхьэуіум и 5 пщіондэ лэжьэнущ.

ТЫРКУМ, Ставрополь щіына-лъэм, Къэрэшей-Шэрджэсым, Осетие Ищхъэрэ - Аланием кы-щынэмыщіа, мы гъэм Херсон щіыналъэм къраша сабийхэми ди республикэм зыщрагъэгъэп сэхунущ. Псори зэхэту сабий 54-рэ мэхъу, илъэс 15 - 20 ныбжыым

иту. Лагерым и лэжьыгъэр «Синдилагерым и лэмсын вэр «синди-ка» хьэщ[эщым къыщызэ]уахащ. КъБР-м лъэпкъ Іуэхухэмрэ жыла-гъуэ проектхэмкІэ и министр Klyтвуз проектхэмктэ и министр кту-рашын Анзор жиlащ мы Туэхур зэрырагъажьэрэ мы гъэм илъэ-сипщ зэрыхъур икТи ар куэдым я гум дыхьауэ, Къэбэрдей-Балъ-къэрым къэкТуэну гупыж зыщ щ алэгъуалэр кТуэ пэтми нэхъыбэ зэрыхъис зэрыхъур.

Сабийхэм зедгъэгъэпсэху къу - Сабййхэм зедггэггэлсэхү куудей мыхтуу, цэнхабзэ-хэзыггэгруазэ Јузху гээццэгтуэнхэми хэдгэтынуц. Си фізц мэхту, псалъэм папціэ, лъэпкъ кърфэкізхэм щыхуагтээсэну дерсхэр дэтхэнэми игу зэрыршыэну палъэм къриубыдуи ахэр зэрызрагъэм къриубынур, къыхегъэщ министрым. Ни мурад лухъышхэр нэгъуэці нур, - къыхегъэщ мигиотранн Ди мурад нэхъыщхьэр нэгъуэщ тогъузий къэралди мурад нэх вышхвэр нэг вуэщ щынальэхэм, нэг-руэщі къэрал-хэм щыпсэу ди щіалэгъуалэр ээдгъэціыхунырщ, адэкіи зэры-щіэу, зэныбжьэгьуу къэдгьэхъу-нырщ. Ахэр ди ізпщіэлъапщіэхэм яхуэдгъазэ щІыкІэурэ, ди лъэпкъ

Зэхущытыкіэ дахэр езызъэфіакічэ • шьбль

щэнхабзэм зэрыхэдгъэгъуэзэнуми иужь дитынущ. Псалъэм папщіэ, апхуэдэ дерсхэм ящыщц арджэн зэращіыр ныбжьыщіэхэм зэрырагъэлъагъунур. Апхуэдэуи абыхэм зыщедгъэплъыхьынущ аоыхэм зыщеді вэплыыхынущ музейхэм. Зыгъэпсэхугъуэ зэ-маныр зэрагъэкІуэнур щызэхэд-гъэувэм, ипэ илъэсхэм диІа ехъулізныгъэхэр къэтлъытащ. Дыщогугъ ныбжышціэхэм ди щіыпіэр ягу дыхьэну, къыщіытрагъэзэн щхьэусыгъуэ ялъагъуну.

зэрыжиІамкІэ, КІурашыным

щіалэгъуалэм нэгузыужь Іуэху-хэри къыхузэрагъэлэщынущ. Абыхэм зыщрагъэплъыхынущ Іуащхъэмахуэ лъапэ, Шэджэм псыкъелъэхэм, Гуэл щхъуантіэ-хэм, Налшык къалэм дэт «Сос-

лам, палык квалям дэг «осо-рыкъуэ» ІуэхущІапІэм. КІурашын Анзор ныбжьыщІэ-хэр къигъэгугъащ я зыгъэпсэхугъуэ зэманыр хьэлэмэту, щіэщыгъуэу, щхьэпэу зэрагъэкіуэнум хущіэкъуну. «Республикэм фызэрыщыіэну піалъэр мыинми, цыху зэчийфіэ куэдым фаіуд-

гъэщіэнущ, сыщогугъ а дерсхэм твыдтанущ, сыщотут в дерскам щхвала гуэрхэр къвіхэфхыну, Къэбэрдей-Балъкъэрым и тхы-дэм теухуауи нахъвіба къэф-щіэну, Мыбдеж ізмал щывиіз-нущ адыгэбзэр нахъвіфіу зэвгъэщІэнуи», - дыщІигъуащ ми-нистрым.

щІыналъэм Херсон гупым я нэхъыжь Ковалёв Дмитрий къыджиlащ гугъуехь къыхэмыкlыу Къэбэрдей-Балъкъэ рии къыджинащ тугъусло къл хэмыкlыу Къэбэрдей-Балъкъэ-рым къызэрысар, щІалэгъуалэм гукъыдэжышхуэ зэраІэр. «Ныб-

жьыщІэхэм я нэ къокІ Къэбэржышціяхэм я нэ къокі Къэбэр-дей-Балькьэр щіынальэ дахэм и щэнхабзэри хабзэхэри зрагьэ-щіэну, ныбжьэгьухэр мыбдеж кышдагьуэтыну. Ди гупым щіалиті ди гъусэщ нэхъ ипэкіз республикэм щекіуэкіа спорт зэпеуэхэм хэтыну къэкіуауэ щытауэ. Абы щыгъуэм абыхэм щытауэ. Абы щыгыуэм абыхэм ягьэзэжыныр кьатехьэльат, апхуэдизк!э фи щ!ыналъэр ягу дыхьати. Си гугьэмк!э, адрейхэ-ми апхуэдэущ щ!ыналъэр кьа-зэрыщыхъунур», - жи!ащ хьэ-

щыіар икіи сыт щыгъуу огра зэрылъитэр ныбжыыщізхэр рес-публикэм и дахагъэм зэрыци-хъузпсым. «Нэхъыщхьэращи, хъуэпсым. «Нэхъыщхьэращи, лъэпкъ ІэпщІэлъапщІагъэм щыхуагъасэу зыгъэпсэхупІэм деж къыщызэрагъэпэщ дерсхэм деж къыщызэрагъэпэщ дерсхэм ныбжывщізэхм зэфіэкі хъарзынахэр къыщагъэлъагъуэ, уеблэмэ кіуэжа иужы апхуэдэ іуэху гуэрхэм пащэну гупыж ящі. Абы мыхьэнэшхуэ иізу къызо-льытэ, - жеіз бэыльхутъэм. - Сэ ціыху 20 къыздэсшащ мы гъэм, нэхъыбэр щіалэ ціыкіущ. Шэч хэмылъу, мыпхуэдэ іуэхухэр нахывоэр щіалэ ціыкіущ. Шэч хэмылъў, мыпхуэдэ Іуэхухэр шхьэпэщ, эзныбжьхэр зэрыгьэубыдынымкіи, абыхэм щіынальэрфіыуэегьэльагьунымкіи, анадэльхубээм пщіэ хуегьэщіынымкіи, къапштэмэ, льэпкь ахумшытыкіхэм егрэфізкіуэзэхущытыкІэхэр егъэфІэкІуэ-

> БАГЪЭТЫР Луизэ. Сурэтхэр Къарей Элинэ

Адыгэ хэкү

Адыгэ хэкум и бгыщхьэр уэсылъэщ, И лъэгvр мэз Ivвш. и лъэгур мэз гувщ.
Псыуз эзхэлъэдэжыр - псыхъуэшхуэщ,
И хъупіэхэр гъэ кіыхькіэ щхъуантіагъэщ.
Псыхъуэ јупщіакіэр удзыпціэщ,
Епэр гъэгъам ээщіищтащ,
Мэз псэущхьэхэр щыкуэдщ, И щіыгулъыр вындш, пшэрш. Тепсэр егъэбагъуэ, Кіэкіам къыпыкіэр гъунэжщ. ДУНЕЙ ЖЭНЭТЩ!

Тхьэр ди щіыналъэм фіыгъуэкіэ

Уеплък и зыбгъзни Іыркъым ФІыгъуэу щыІэр и лъабжьэу, Ди хэкум Тхьэшхуэр хуэупсащ Удэплъеймэ, уафэм ущІэхъуэпсу, съеплъыхма Нэм къиплъыхьыр щхъуантlагъэщ. Хы фіыціэм и теплъэм уетхьэкъур, Нэм илъагъум псэр егъэтынш, Гъуни нэзи зимыіэщ,

Абрагъуэщ. Уитхъэкъуу дахащэщ, Псалъэк!э пхуэмы!уэтэнщ -ДУНЕЙ ЖЭНЭТЩ!

Адыгэ хэкум щыпсэукІафІэщ, щхьэхуитщ. Адыгэм и псэр мылъку лъапІэу ехъумэ. Хабээм тетщ, пщІэ зыхуащІ, Унафэедаlуэш, зи фіыр зыгъэлъапіэщ, Зи фіыр зымыгъэпщкіущ, Зи пщэрылъ зыгъэзэщіэжщ. Гъэсэныгъэфіщ, гуащіэдэкіыр

ипэ изыгъэщщ, Псори ээхуегъэхъури и Іуэху докі -ДУНЕЙ ЖЭНЭТЩ!

Адыгэ, уи хэкум хуэупсэ, хуэусэ, хуэсакъ. ЩыщІэныгъэншэу къуитащи, уи нэІэ тегъэт. Зэгьащіэ, уи фіэщ щіы, Уи хэку налкъутыр уиіэхущ уи дунейр, Ухэкуншэмэ, упсэншэ къабээщ. САКЪ! ХУЭСАКЪ!

АБАЗЭ Хьэсэн

И бзийхэм сагъаф Ізу сесакъым Хэку дыщэм, и озиихэм сагвафтэу сесаквыш доку долдол Хэку-анэм и жьыбгъи нэкІущхьэр къимыст... Зигъэщхъыу Хэку-анэр къиплъакъым си гущэм.

Бзэрабзэу Хэку-анэр пІэ лъапи темыст

Сэ нэкіэ згъэвакъым уи бгыжьхэм я уэси, Сисакъым Бахъсэни Тэрчыжьи я куэщі. Къэзмыщізу хъыджэбзхэм

я плъэкІэм и уаси. Псэр хуэлізу си лъахэм, илъэсхэр мэкіуэщі

Сыт шхьэк і эсигу хэшірэ? Хамэші сышыпсэуми. Сэ куэдрэ, сэ куэдрэ ун къуршхэм сопщіыхь. Ун гъавэр бэгъуэным, щіэжьейхэм хэхъуэным Сигуащіэр хуэсщіынусэсфіэфітщхьэузыхь...

Адыгэм илъ Іэлыр щожэхри си лъынтхуэм дві змільі зільір щольгри сил ізвіпкуэщі. Си гущіэм и мафіэ къэхъункъъм щыкіуэщі. Мы си псэ ешари, си гуауи, си гуапи Изолъхьэ, си лъахэ, сэ нобэ уи куэщі. ТХЬЭЗЭПЛЪ Фозий. Къайсэр къалэ

Ди бзэр дэ ди псэщ

Лъэпкъым и щіалэу зи бзэр кіуэда Щхьэ мыгъуэ пщіэншэу укъагъэна? Щхьэ уянэ-уядэу уэ узыпіахэм Уи адыгэбзэр къыпіуамылъхьа? **Шхьэ vи лъэпкъ дышэм и бзэр пlypayv** щжьэ уи льэлкь дыщэм и озэр пгурачу Нэмьщі бээ хьэхухэм уактыхуэна? Іэджэ щхьэ нэщіхэм нобэ ктыджаіэр: «Сыт адыгэбээ зи гугьу ктыхуэфщіыр. Ди щіакхъуэр зейхэрщ нобэ дэ ди бээр, Сыткіэ ди щхьэпэ анэдэлъхубээр?» Ар щызэхэсхым, си гур къекіуащ, Бээр умыщіэжмэ, хамэ ухъуащ. Щіыхь яхузощіыр дэ дянэ-дядэм, Ди адыгэбээр къытіурызылъхьахэм, Адыгэ напэу дахэу, ди шыпхъухэ, Фыпсэу ди нэхухэу сэтэней бынхэ. Ди цІыкІухэм я бзэр къызэтевгъанэ, ди цівкуульты п озэр ковізэтеві вала, Вагъуэпльхэр бзагузу къытхузвмыгъанэ, Анэдэльхубээр ящымыгъупщэм, Къытхуэфхъумащи, быныфі тхуэхъунщ. Сабийхэу зи бзэр зыіуль ди нэхухэр Ди жэнэт бзущи, Іэджэ я уасэщ. Ди бзэр дэ ди псэщ, ар зыфіэкіуэдхэр Мы хамэ щіыпіэм ліапіэ щихуахэщ.

КЪУЩХЬЭ Надим. *Сирие, Хъышней*

ГущІэгъу

Хэхэс гъащ і эеруугъэм Зэкъуэт ишіаш ди адыгэр Пагэу Іумпэм щымыІэным ЕІэт ціыхухэм я ціыхугъэр. Псынэм псынэ шыхэлъадэм Псышхуэ хъуауэ зеукъуэдий. Ди гущіэгъум гущіэгъу хэхуэм, Дэхуэхынкъым ди лъхудий.

ЯФІЭУНЭ Абдул. Иордание, Сыуелыхь

Сыхэт сэ?

Тырку щІыналъэм сыщыпсэумэ, Си лъэпкъыцІэщ «тырку», ХьэрыпыщІыр лъахэ схуэхъумэ,

Сэ къысфіаш «хьэрып» Іуэхуу щыІэм я нэхъыкІэр Куэдрэ къызапэс. Псалъэу щыlэм я нэхъ жагъуэр Сэ къызадз: «Хэхэс». Сыщыпсэуми къэрал Іэджэм, Сэ сыхъуащ хэкуншэ. Я дэ ди Тхьэ, Хэку зимы!эр Сыту насыпыншэ!

Гъуэгуанэ жыжьэ къыспреплъэ куэдрэ, Гъуэгуанэр, хуеймэ, куэдрэ ирекіэщі. Си лъахэ дышэм сыхуэзышэм нэхърз Нэхъ лъапіэ сэркіэ щыіэкъым нэгъуэщі. Ар гъэгъэнщ Бейщ си лъахэр дыгъэ бзийкіэ. Дыгъэ бзий щыіэху, Хъункъым лъахэр нэхъ тхьэмыщкіэ. Ар гъэгъэнщ кіуэтэху. Іуащхьэмахуэ зиіэтауэ Ещі Іэдакъэжьауэ, Поплъэ Іуащхьэр си лъахэгъухэм Илъэс Іэджэ хъуауэ. Мазэ ціыкіум дыщэ бзийкіэ Лъахэ псор щіегъанэ... «Умыкіуэж» къызжеіэ мазэм, Мазэм ещі гукъанэ. Хуэзэшынкъым псэр хамэщіым, лузэзшынкым псэр хамэщым, Хьэкьыр мэхъу си фізщ. Хъуащ мы си гум махуэ къэскіэ Гурыфіыгъуз хуэщ. Уэсэпс ткіуэпскіэ пщэдджыжьыпэм Удз гьэгьар мэгьуэт... Хэку дахагьэм нэху щыхункіэ Псэ визэлибеят. Псэ ешар шІобэг.

ИНЭМЫКЪУЭ Мулид. Тырку, Анталие

ЩІыхьышхуэ пхузощі

Сэ хамэшІкъым сыкъызыхуалъхуар -Сэ къыспоплъэ адыгэу си къуэшхэр. ИІэт, маржэ, фІэт дамэ гуэхуар, Ди анэшхуэм и нэпсщ дэ къыттешхэр. Гъуэгур кlыфlым хыхьэу тфlэкlуэдам, Диlэр дэ зы закъуэщ гъуэгугъэлъагъуэу -Адыгэ быдзышэу дэ тіухуам Зэрытхуигъэнэхурщ ар лъэпкъ вагъуэу Хъуапсэу щытмэ псэр, имыщіэу еш, Кіуэдкъым жаіэр апхуэдэм и гъащіэр. Гурылъ хъуаскіэм нобэ гъуэгу хреш, Мыжэщі щіыкіэ дэхуэхам и гуащіэр. Хамэщі ныджэ щыщ лъхудий тенам. Уэ, къуэш хабзэу, Іэр къыхубоший. Адэжь хэкуу щІыхькІэ щІэгъэнам Дуней псор пэжагъкІэ боущий.

СТАШ Издин Сирие, Джыуезэ

Ди зэхуэдэ Дадэ Хэятрэ абы и щхьэгрусэ Лъэнкіэпіащіэ Имам Мухьэмэдрэ Сирием къміэпіа

Мухьэмэдрэ Сирием къиіэл-хъукіыжу хэкум къиізэры-кіуэжрэ ильэс 15 мэхъу. Щіалэ нэхъыжьитіым ар-мэм къулыкъу щащіа иужь, эщхьэгьусэхэр пенсэм тіы-сыжри хэкум къагъэзэжащ. Мухьэмэд адвокату, Хаят егъэджакіуэу ильэс куэдкіэ лэжьащ. Зэщхьэгъусэхэм щіалищрэ зы хъыджэбэрэ яіэш. Пліьюи унагъчэш. мэяІэщ. Пліыри унагъуэщ, мэ-лажьэ-мэшхэж.

Нобэ ди псэлъэгъущ угъур-лыгъэр зи нэгум кърих бзылъхүгъэр.

ЯПЭ ДЫДЭУ хэкум дыкъыщыкІуар 1990 гъэращ. А лъэ-хъэнэм мы къэралыр щытыкІэ гугъу зэритыр, зэрыкъутэжыр, ціыхухэм ятелъ гугъуехьхэр тлъэгъуащ, ауэ дигу къинар дахэу къызэрыттущарщ, гуапэу дызэрагъэхьэщарщ, си щхьэ-гъусэмрэ сэрэ дызэрызэрытвусэмия сэрэ дагаэрызэрыг шэрэ хэкум къэкіуэжын хъуэп-сапіэ диіэт. Абы папщіэ ды-лажьэрт, дыпсэут, ди бынхэр едгъаджэрт, анэдэлъхубзэр ед-

Ди сабийхэр хэкум зэрыдедди сасиихэр хэкум зэрыдед-гьэхьэхынум, ди хъуэпсапіэм зэрыхэтшэнум нужь дитти, шы фіыуэ зылъагъур хэкум ды-кіуэжмэ къыхуэтщэхуну дгъэгутьэрт, кхьуафэжьей ехьуапсэм адэжь щынальэм ар къы-щыпэллъэу жетізурэ къэдгъэ-хъуащ. Алхуэдэурэ ар унагъуэм зэрыщыту ди зэдай хъуэпсапіз

хъури, дыкъэкlуэжащ. - Хаят, сэ зэрысщіэмкіэ, Да маск дэт курыт еджапіэм ущылэжьащ. Сытыт зэребгъа-

джэр?
- Сирием я школхэм хъыджэбхэмрэ щ|алэхэмрэ зэлэшхьэхуэу щрагъаджэм. Нт!э, сэ хъыджэбэхэр илъэс 18 хъухукіз | эщэ |ыгъыным, гъзуэным, кіз ізщэ іыгъыным, гьзуэным, ціьхум дохутыр іуэхукіз япа дзізпыкъуныгъз зэрыхуэпщіз-ным хуезгьаджэрт. Піалъэ гуэркіз Дамаск дэт курыт еджа-пізм и унафэщіуи сыщытащ. Хуабжыу фіыуз слъагърт си ізщіагьэр, куздрэ сигу къокі. Налшык дыкъзізлхэуа иужь.

палшык дыкъзэпцэхур дужь, щым цыт уна къэтцэхури дыс-сэуну зэтедублат. Ауэ зауэм и зэранкіэ Сирием къэдгъэна ди мылъкум и ныкъуэр хисхъэри, ди мурад куэд къызэпиудащ.

Ди нэхъыжьхэр къытхутеп-сэлъыхьурэ хэкур фІыуэ дагъэсэльяхэруй эдэг ээлэг үйн абы-хэм игъащэм ар ялъэгъухтэкыми, хэкум теухухуэ я гур күрэдэүэ псэурт, абы зэи зыми къимыгъэзэжыфыну къалъытэу. Лізным хуэдэу ехъуапсэрт зэгуэр къэкіуэжу хэкужь и щіыгу теувэну, ауэ дэ дыкъэ-кіуэжын іуэху щызетхуэкіэ я жагъуэт, игъащІэкІэ дызэрымылъагъужыну къащыхъурти. А льы вужыну кьащыхырги. А псори пщівыхыліям хуэдау кьы-зэзнэкіащи, иджы загъуэ-за-гъуэурэ къала уэрамхам сыкъы-щыдыхьэкіэ, «Ярэби, пэжу піэрэ мыр?» - жысізурэ си фіэщ

схуэмыщіу зызоплъыхь. Насыпыр ціыхум зэ иритмэ, Алыхьым насыпышхуэу къызи-

тащ хэкум сыкъызэришэжар. Дыкъыщыкlуэжам гугъу демыхьауэ схужыlэнукъым, цlыхур зы унэм икlрэ адрейм lэп хъуама къохьалъакі, да къаралри ди гъащ эри зэрыщыту тхъуэжат.

Си адэ-анэр дунейм ехыжа иужьщ хэкум сыкъыщыІэпхъуэжар, ауэ си дэлъху-си шыпхъу-хэр зауэ къэхъея нэужь Тыркум кІуащи, абыхэм я Іуэху щІагъуэкъым. Сирием абыхэм я Іуэху

фІы дыдэу щызэтеухуауэ псэурт, ауэ зауэм и зэранкІэ абыхэм я гъащІэр зэхэзэрыхьа-

щи, дигу ныкъуэщ.
- Ахэр хэкум къэпшэжыну яужь уитакъэ?

яужь уитакъэ?

- Сирием зауэ къыщыхъеям, абыхэм тырку къэралыгъуэм лъэщу закъыщіигъэкъуэну къигъэгугъат, икіи закъыщіигъэкъуащ, я Іуэхур кіыхъліыхъ зэрыхъуам и зэран къекіыжащ армыхъу. Мыбдеж документхэр щызэфІэбгъэхьэну зэрыгугъу-сыгъум къыхэкІыу, къэтшэжыну дытегушхуатэкъым, иджы ды-

хущІогъуэж.
- Хэкум къэгъэзэжыным пыщіа гугъуехь псори плъз-гъуащ, ущыхущіегъуэжа къз-

хъуа? - Хэкур си гум изыхын дунейм теткъым. Хэкур дапщэщи фІыуэ слъагъуу, си гум илъу сыщыташ, ауэ иджы абы сыщыпсэуа, гугъу сыщекъа иужь, нэхъыфІыжу слъэгъуащ. Си бынхэм жа!эм сеплъыну, зэмовіплям жатым селігівіну, зэмі зэм изоіуэкі «Сирием фыкуажынт?» жызоізри. Игъащізм я мак хуабжыу къызэмыпсэлъа быныр къыстокіие: «Жыпіэр сыт? Дэнэ дыздэкіуэнур?» Ар си гуапэ мэхъу. Пэжщ, лэжьыгъэ, псэуныгъэ и ІуэхукІэ ахэр гугъу йохь, ауэ хэт иджып-сту тыншу псэур? Сэ щэхуу зы гурыфІыгъуэ сиІэщ: си быным я быныжыр хэкурысхэм къа-хэмыщу, яхэзэрыхьауэ къохъу, дэ иджы дыхэхэскъым - дыхэкурысщи, лъабжьэ ддзымэ, дыхэкІэнущ.

дыхэкіэнуш.
- Хаят, хэкур пылъхьэншэу фіыуэ зэрыплъагъур къызгурыіуащ, уэ узэреплъымкіэ, сыт хуэдэ къару хэкум къуитыр?
- Сэ ар ныбжесіэми, къыбгурыіуэну си фіэщ хъуркъым, сыт щхьэкіэ жыпіэмэ, уэ хэкум укъыщалъхуащ, уи къуэпсыр быдау мы щіыгум тетци. Сэ хэкум сыт щыслъагъуми сфіэдахэщ, сыт щысшжим сфіэдаічэнь сыбіуэми сфіэмашіэш. хэщ, сыт щысшхми сфІэІэфІщ, дэнэ сыкіуэми сфІэмащіэщ, Зызгъэнціыркым хэкумкіз. Сэ щіыпіз куэдым сыщыіащ, дахагъ куэди слъэгъуащи, псыи, жыги, джаби, щіылъэ щхъуантіи дэни щыіэщ, ауэ а дахагъэр уи гум ильым щыпэджэж хэкум хуэбгъадэ хъун бгъуэтынукъым. Абы дэ дызэрыщіэхъуэпсар зыми хуэдэжкым. Дынасыпыфіэщ хэкум и къарур зыхыдощіэри. къарур зыхыдощІэри.

къарур зыхыдощізри.
- Зэщхьэгъусэхэр фымыла-жьэу жыпіащ, сыткіэ зытев-гъзурэ?
- Къуэрылъху-пхъурылъхухэм дакіэльоплъ. Хадэ ціыку дыдэ диІэщи, си щхьэгъусэр абы що-пэщащэ, сэ содэ. Дызэрыхуейм хуэдэ дыдэу ди Іуэху псори тхузэхуэмыгъэхъуами, диІэм дринасыпыфІэщ.

Епсэлъар **ИНЭРОКЪУЭ Данэщ**. *Сурэтыр* Къарей Элинэ трихащ. 🤺

Нухь (Чыл) Шаззия Сирием къијэпхъукіыжри, Къэбэр-дей-Балъкъэрым къекіуэліэ-жауэ щытащ абы зауэр къыжауэ щыганд аоы зауэр кыы-шышыхъеям щыгыуэ. И ліа-къуэр къыщежьауэ щытащ Хьэтуей къуажэм. XIX ліз-щіыгъуэм, Урыс-Кавказ за-уэр иуха нэужь, Хэкур зыб-гынэну къызыхуихуахэм ящыщт къызытекіахэр.

2023 гъэм, зауэ лыгъэр шхьэусыгъуэ хуэхъуами, абы и зы хъуэпсапіэ къэхъуащ: игъа-щіэм имылъэгъуа бгыжьхэм къахуэкіуэжащ. И адэри, и адэшхуэри псэуху щІэхъуэпсат а бгыхэм я напэлъагъум.

огыхоги... Бзылъхугъэр илт шпоэvащ «Терек» илъэсихкІэ щыпсэуащ сана-

щыпсауащ «терек» санаторэм.
Иужькіэ, фэтэр къыхуащтэри, абы Іэпхъуащ. Илъэс
92-м ит Шаазия Урысейм и
ціыхуу щытынымкіз и дэфтэрхэр зэрызэхуэмыхъум къыхэ-кlыу, илъэс зыбжанэ хъуауэ Къанокъуэ Арсен абы пенсэу кърет сом мин 15, зыщlэс

Гугъуехь игъэвахэр игу къегъэк Іыж

фэтэрми и бэджэнд уасэр хурет. Бзылъхугъэм и гуф эгъуэ нэпсхэр къыщюж Къанокъуэм фІыщіэ псалъэхэр щыхужи-lэкіэ. Ар йохъуэхъу фІыкіэ гу къылъызыта, къыдэ!эпыкъуа псоми. «Си жьы хъугъуэм уты-кум сыкъранакъым ц!ыхухэм. кум сыкъранакъым цыхухэм. Сыту куэд сэбэл къысхуэхъуа, сыту куэд къысхуэгузавэрэ, сыту куэдым фышца яхуэсщрэ! Абыхэм я фыгъэк!а сэ иджы жыс!афынущ «Си уна сыкъек!уэл!ажащ!». Ар куэд и уасэщ. Зы закъуэщ сигу щ!аныкъуэжыр: тхылъ плъыжьыр — мы къэралым и паспортыр къыс!арыхъатэмэ...» — жи!ат къысІэрыхьатэмэ...» Шаззия

Иджыблагъэ Шаззия къыІэрыхьащ зыщІэхъуэпса пас-порт плъыжьри. Зи хэкур зыгъуэтыжа адыгэ бзылъхугъэм

и нэгум щІэкІа псори зэпелъытыж, псэкІэ игъэвахэр игу къегъэкІыж, гулъытэ къыхуэзыщІахэм йохъуэхъури, жынщхьэ махуэ хъуауэ къелъ

лъытэ. ГЪУЭТ Синэ.

Нэхъыщхьэр лъэпкъыр фІыуэ плъагъунырщ

Жыркіагуэ Рае Сирием къыщалъхуащ. Ар 1988 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым къакіуэри, КъБКъУ-м биологиемк!э и къудамэм щ!эт!ыс-хьащ. 1992 гъэм абы и адэ-анэмрэ и дэлъхумрэ хэкум къэlэпхъуэжащ. Рае Экологиемкіэ институтым піалъэкіэ щылэжьауэ, унагъуэ ихьэри, щіалищ игъуэтащ. Мы зэманкіэ ар Налшык щопсэу, бзылъхугъэхэр щагъэщіэращіэ салоным

СИ АДЭРИ си адэшхуэри куэд щауэ хэкум къэкІуэжыну щІэхъуэпсырти, насыпыр къыдэхъулІа иўжь, дапхуэдизу гугъу дехьами, дгъэзэжын Іуэху зетхуакъым, - жеlэ абы. - Дэ дыщыпсэуа Да-маск къалэм псори тыншу къыщыдгъуэтыфырт, 90 гъэхэм мы къэралым псори шызэпэубыдати.

дэри къыттехьэлъащ а лъэхъэнэр. Си адэ Жыркlагуэ Фатихь юрист Іэщіагъэр иІэт, ар «Джолан лъагапіэхэр» медицинэ Іуэхущапізм и къудаму Сирием щыізм и унафэщіым и къуздаму Сирием щыізм и унафэщіым и къуздзэу лэжьащ. Усакіуэщ. Анэдэлъхубзэмкіз пэщіздзэ классхэм я тхылъхэм си адэм и усэ зыбжанэ итщ. Си анэ Бадихьэ бухгалтеру, егъэджа-кlуэу лэжьащ.

Си дэлъху Тамбий Германием щопсэу. КъБКъУ-м инженер-механик ІэщІагъэм щыхуе-

джащ. ДызэрыцІыкІурэ адыгэбзэ дощІэ, абы дропсалъэ, ауэ хэкум дыкъэкіуэжа иужькіэ, языныкъуз жыіэгъуэхэмрэ псалъэхэмрэ къызгурымыіуэу гугъу сехьащ, псом хуэмыдэу спектакль сы-щеплъхэм деж, ауэ хуэмурэ бзэри зэдгъэщ!ащ, урысыбзэри къэтщтащ.

Ди благъэ-Іыхьлыхэр псори Сирием щопсэу Ди ліакъуэр щымыізжу къэплъытэ хъунущ, си адэшхуэм и адэр хэкум щрахуам и закъуэт ліакъуэм щыщу къэнар. Зэрыжа!эмк!э, нэхъапэм Мэрэтыкъуэ унэц!эщ зетхьэу щытар. Хэкум и!эп-хъук!а иужь Жырк!агуэр къащтащ армыхъу.

Косметолог ІзщІагъэм сыхуеджэжауэ, «Зо-лотой» (Александровскэ хьэблэм) салоным сы-щолажьэ. Си закъуэ сабийхэр спІын хуейуэ си пщэ къызэрыдэхуэрэ лэжьыгъэ куэд зэсхъуэ-кlащ, ауэ гугъуехьым сыпикlуэтакъым.

Си щІалэ нэхъыжь Анзор КъБКъУ-р Робототехникэ унэтіыныгъэмкіэ кьиухри, унагъузу тіьсыжащ, Жэбагъырэ (курыт) абырэ Ставрополь щолажьэ, Алан (нэхъыщіэр) епліанэ классым щоджэ. Быныр балигъыпІэ зэриувэрэ гугъуехьыр

щоджэ. выныр оалин вышта зэриувэрэт уг вуехыр нэхъ мащія хъуа хуэдэщ. Ауэ щыхъукіи, а гугъуехь псоми емылъытауэ, хэкум сыкъызэрыкіуэжам сыхущіегъуэжактым. Псом япэрауэ, щіэблэр хэкум щыппіын, абыхэм хабээ-намыс яхэлъу, нэхъыжь-нэхъыщіэ ящізу, я анадэльхубзэр яlурылъу къэтэджынымкlэ къы-зэрымыкlуэу сэбэпышхуэщ. Бын зыгъасэ адыгэм дежкlэ абы нэхъыщхьэ щыlэ? Гугъу сохь жыпlэдежкіз абы нэхьыщхьэ щызі? тут ву сохь жылга-ныр емыкіуш, дэнэ щіыпін гут-бущ уи бын зыхуей щыхуэбгъэзэну. Къищынэмыщіауэ, лъэпкъыр зэкъузувэжын, и къару зэрыгъуэтыжын, зэрыу-быдыжын хуейщ. «Мэзыр жыг зырызурэ эзхэтщ», - жеіэ адыгэм, лъэпкъри аращ. Ди жагъуэ зэры-хъунщи, куэдым къагъэзэжын ядэркъым, нэ-гъуэщі къэралхэм, лъэпкъхэм хэзэрыхьмэ нэхъ къащтэ. Ар зэрыщыуагъэр гува-щіэхами къагурыіуэнущ абыхэм.

рыіуэнущ абыхэм.
Си бынхэм баищ уэрсэру ящіэ (адыгэбээ, урысыбээ, хьэрыпыбээ). Ауэ хьэрыпыбээр эрагъэщіэнымкіэ сэращ хьэзыгъэзыхьар, зыгуэркіэ кьахуэсэбэпыну сыщыгутьыу. Езыхэм: «Мамэ, дэ дыхьэрыпкъым, дыадыгэщ, сыт хьэрыпыбээ ээрыбгъэщіынур?» - къызжаіэрти, алхуэдэ гупсысэкіэ зэраіям щэхуу сыщыгуфіыкіырт. Псом хуэмыдэу ціыхухъум лъэпкъыгу иіэу къэгъэтэджын, льэпкъ гупсысэм щіэпіыкіын хуейщ. Си бынхэр нобэ зыгеувэ щіы кіапэм си адэшхуэмрэ си адэмрэ ильэс дапшэкіэ щіэхьуэпсами зыщіэр ди щхьэщыгу итырш.

зыщіэр ди щхьэщыгу итырщ. Хэкум щекіуэкі гьащіэм дыхэзэгьэн папщіэ кьыддэіэпыкъуахэри щыіэщи, абыхэм я фіыщіэри згьэкіуэдыну сыхуейтэкъым. Псалъэм папщіэ, Къарэ Ратмир, Ефэнды Ольгэ сымэ зы-мыціыху ди республикэм ису къыщіэкіынкъым, абыхэм сэ лъэныкъуэ куэдкіэ зыкъысщіагъэ-

къуащ.
Сэ сыхуейт хэкум адыгэ нэхъыбэм къагъэзэжы ну, ауэ адыгэу Сирием къикіым нэхърэ хьэрыпу къакіуэр нэхъыбэ хъуащ. Хэкум къэзыгъэзэжыну щіэхъуэпс адыгэхэр те-

гушхуэну сыхуейт. Іейрэ фІырэ здэщымыІэ щыІэкъым, ауэ хэкум уи бын щыппІыну уасэ иІэкъым, а Іуэхур лъэныкъуэ куэдкІэ къэралым къыбде гьэпсынщів. Псоми упэлъэщынущ. Нэхъыщхьэр - Хэкур фіыуэ пльагъунырщ. Хэкум къэбгьэээжы-ну ухуеймэ, ар зэрыщытым хуэдэу фіыуэ пльа-гъупхъэщ. Щіэблэр адэкіз хамэ къэрал щыпсэумэ, хэзэрыхьыжыпэнущ.

ЩОМАХУЭ Залинэ. Сурэтыр Къарей Элинэ трихащ

Ди гуапэу мы тхыгъэм гъусэ худощІ Рае и адэ ЖыркІагуэ Фэтихь и зы усэ

Анэм и макъыр

Анэм и макъыр къыщызэубзэкіэ, Къысфіощі си хэкур къэзгъуэтыжа. Жызмыіэфыни анэдэлъхубзэкіэ

Анэм и макъыр къыщызэубзэкіэ. Бэухэм я усэр сфіощі ефэгъуэкі. Гъащіэ, зыгуэркіэ укъысхуэупсэмэ, Анэм и макъым сыпумыгъэкі!

Хьэрып щэнхабзэм ижь къыщІихуами

Гъэш Жаннэ КъБР-м и Лъэпкъ музейм и щ эпьэш ланнэ пьрг-м ильэпкъ музейм и щіз-ныгъэ лэжьакіуэ нэхъ пажэхэм ящыщщ, экс-курсоводщ, зэдээкіакіуэщ. Апхуэдэуи ар ящыщщ, гъэунэхуныгъэхэм пхыкіыу, зи Хэку, зи лъапсэ зыгъуэтыжахэм. Жаннэ Сирием и къапашура Ламаси кърши узали. зи лъапсэ зыгъуэтыжахэм. Жаннэ Сирием и къалащхъэ Дамаск къыщыхъуащ, ялэ дыдэу Хэкум 1999 гъэм еджакіуэ къэкіуэжащ. КъБКъУ-м инджылызыбээмкіэ и къудамэм илъэсиллікіэ щеджауэ абы игъэзэжын хуей хъуат. Арщкъэкіэ, 2011 гъэм Сирием зауэр къыщыхъейуэ, абы щыпсэухэр хэт Европэмкіэ хэт нэгъуэщі щыпіэхэмкіэ іэпхъуэу щыхуежьэм, Жаннэ тегушхуащ адыгэхэм я Хэкум къэкіхэжылану

хуежьэм, гланна тегушлуащ адел олот глал, глась, г

г. тылуэр к вэдг вэсэсэгіри, сэвільхуг вэр нэхь гьунэгьуу зэдгьэцІыхуащ. - Жаннэ, Хэкум укъэмыкІуэж и пэ, адыгэхэм ятеухуауэ сытым ущыгъуазэт?

неухуау э сытым ущыг удага? - Сирием щы в адыг хэр нэхь зэпэг ъунэг ъурэ хьэблэ-хьэблэхэм дэсш. Ди адэ-анэр зэпымыу-уэхущ зкъуащи анэдэлъхубзэр тщамыг ъэг туп-шэнымрэ лъэпкъ хабэзхэр дагъэш в замы и къэфак в улым сэ илъэс 15-к в сыхэташ. и квафакіуз тупым сэ ильэс тэ-кіз сыхэтащ. Къафэм къищынэмыщіа, адыгэ уэрэдхэри дгъззащіэрт, спектаклхэр дгъэхьэзырырт. Ахэр къалэку дыдэм ит театрым гъэмахуэ къэс щыдгъэльагъуэрт. Лъэпкъ зэмылізужьыгъуэ-хэм я щэнхабэзхэр утыку къыщрахьэ алхуэдэ пшыхьхэр махуищкіэ екіуэкіырти, абы ды-темылыізу дыпэллъэрт.

темыпынзу дыпапльэрт. Япэщныкі ас и дъзганэм я гъусзу сыкъэк јузжат. Мыбдеж си дэлъхури щеджащ. Иджыпсту си аномрэ (Журтхэ япхъущ) абырэ Хьэрып Эмират Зэгуэтхэм щопсэу, сэ си хъыджэбзитіыр си гъусзу Налшык нэхъ къэсщтащ.

сэу Налшык нэхъ къэсщтац. Пэжыр жысіэнщи, Хэкум, адыгэ хабээм, анэдэльхубээм, къапштэмэ, лъэпкъ Іуэхум нэхьыбэу хуэнэхъуеиншэу щытар ди адэ тхьэмыщ-кіэрат (Рамадант ээреджэр). Абы ди тхьэкиумэм иригъэкіыртэкъым: «Фи Хэку, фи хабээ, фи бээ фицэжын хуейщ» - жиіэу. Школыр къыщызумым, си дэльхур мыбыкіз щыіэтъэхуэти, къызупщіащ: «Хэкум ущеджэну ухуей?», - жиіэри. Сыщыарэзым, езыхэри си гъусэу къэкіуэжри щыіат.

- Гъэшхэ щыкуэд Сирием? Унагъуэхэр фызэ-

- гышка щыкуэд сирием : унагызуахэр фызэрыщіэрэт?
- Унагыуи 150 хуэдиз щыгуу къыщіэкіынт. Сэ си адэр абазэхэт, Адыгейрат зыщыщыр, си анэр Зухра - къэбэрдейщ. Си адэр щыгсзум лъэнкыр нахъ дызэкіэлъыкіузу щытащ, пэжыр жыс Іэнщи. Мыбыкіи, сызэрыщыгъуазэмкіэ, Гъэшхэ дэсщ, ауэ дызэрыіыгъыу, фіыуэ дызэрыщіэу схужыіэнуктым. - Хэкур уи нэгу дауэ ктышіэбгтыхыэрэт? Да-

уэ ухэээгъэжа хэкурысхэм? - Дэтхэнэ хэхэсым и дежкlи Кавказыр жэнэт щІыналъэщ. Нэхъыжьхэр ди Хэкум щытепсэ-лъыхькіэ ар таурыхъ пэлъытэущ уи нэгу

къызэрыщізувэр. Пэжуи, сыкъэкіуэжа нэужь, ар сэ езым згъзунэхуащ. Ди щіыуэпсым хузбгъздэн щыізкъым. Си насып кърихьэкіри, си іузхухэр псори захуэхъуащ. Гугьу сехьауэ жысізфынукъым. Куэд щіэгъэкъуэн къысхуэхъуащ.

- Уи лэжьыгъэм утезгъэпсэлъыхъынут.

- Си анэдэлъхубээм къищынэмыщід, инджылызыбээр, хъэрыпыбээр, урысыбээр зэрысшіэм, апхуэдэуи щэнхабэям ехьяліа ізщіагъэ зэрызэзгызтар зрихьэліэры, Къэбэрдей-Балъкъ

апхуэдзуи щэнхабээм ехьэліа Іэщіагьэ зэрызээгьэгэуэтар зрихьэліэри, Къэбэрдей-Балъкьэрым и Лъэпкъ музейм сыкъащтащ сыщылэжьэну. Етіанэгьэ ильэсипщі хъунущ абы льандэрэ. Музейм къакіуэ зыплъыхьакіуэхэр ди гъэльэгьуэныгьэхэм хэзгьэгьуазэу, хамэ къэрал кънкіахэр зэдзэкіакіуэ хуеймэ садэлажьэу аращи, лэжыр жыпіэмэ, Іэнатіз гугьущ, ауэ сфіэфіш. Урысыбээр эзэгьащіру Сирием сыкіуэжауэ щытати, илъэсзыбжанэкі эар «зэрызмыгъэлэжьам» къыхэкіыу, етіуанэу сыкьыщыкіуэжам мащіру гугьу сехьащ. Ауэ музейм и унафэщіми лэжакіуэхэми фіыщіэ яхузощі си іуэхур къызэрыздаіыгьам, сызэрытрагьэгушхуам папцір.

- Хамэ къэралуам къмкіа куэд къекіуаліэрэ

- Хамэ къэралхэм къикіа куэд къекіуаліэрэ

музейм?
- ЗэрыфщІэжщи, Лъэпкъ музейр зыхуей хуэ-- Зэрыфщіэжщи, Льэпкъ музейр зыхуей хуз-гьэзэным теухуауэ лэжыыгъэшхуэ екlуэкlащ. Абы зэманыфі текlуэдащ. Ауэ абы и пэ, псом хуэмыдэу гьэмахуэм ирихьэліэу ціыху куэд зэпымыууэ диlащ. Швецием, Финляндием, Ки-тайм, Японием, Тыркум, Сирием, Иорданием, Венгрием щыщу. Ди хьэщіэхэм музейми зы-щаплъяхыну яфіэфіш, итіанэ иккукіз куэд къокlуаліэ Лъэпкъ музейм и унафэщі Накуэ Фе-ликс иригъэкlуэкі мастер-классхэм. Апхуэдэхэм реж жаіэо зэдээкіын хуей хъммэ. сэ дэіэпыдеж жаlэр зэдзэкlын хуей хъумэ, сэ дэlэпы-къуэгъу сахуохъу. Иужькlэ уз зэрыцlалэр къе-жьэри, дауи, цlыхухэр унэм щlэсын хуей хъуауэ щытащ. Мы зэманым музейм и гъэтlылъыгъэ нэхъыщхьэ псори утыку къидгъзувэжыну дыху-нэсакъым, ауэ ціыху диіэщ. Псалъэм папщіэ, иджыблагъэ ди хьэщіащ Тайваным къикіа ціыху гуп. Апхуэдэуи музейм зыщедгъэплъыхьащ Сириемрэ Иорданиемрэ я сабийхэм ящыщу ди республикэм и зыгъэпсэхупІэхэм мы зэманым щыі эхэм, абыхэм хьэрыпыбзэкіэ сахутепсэ-лъыхьащ ди Іуэхущіапіэм ихъумэхэм. Суданым къикіа зэщхьэгъусэ къыдэлъэіуащ мы тхьэмахуэм хьэрыпыбзэкіэ экскурсие яхуедгъэкіуэкіыну.

хуэм жээрыпыозэкгэ экскурсие нхуедг вэкгуэхныну.

- Жанна, уи хъыджэбэхэм я гугъу къыт-хуэпщама арат. Адыгэбэз ящарэ, лъэлкъ хабэзэхм дахьэхрэ?

- Нэхъыжь Карлэ епшыкІузанэ классыр мыгъям къиухащ, КъБКъУ-м щіэтіысхьэну и нэкъокі. Нэхъыщіэ Диано ебгъуанэ класси, Пэжыр жысізнщи, щыціыкІум щегъэжьауэ тіуми урысыбээр нэхъ тыншу къащтащ. Зэпымыууэ сэезыр адыгэбээкіэ абыхэм сызэрепсэльэным сыхущіэкъуащ, лъэлкъ хабээхэм я мыхьэнэр сыт щыгъуи къагурызгъэІуэну сыхэтащ, ауэ школым нэхъыбэрэ зэрыщызэпсалъэр урысыбээрат. Анэдэлъхубээр къагуроіуэ, ауэ ирипсалъэр-къым. Хъэрыпыбээмрэ урысыбээмрэ я эзхуаку дэкіуэда хуэдэу жыпіэ хъунущ я анэдэлъхубээр. Ауэ, гу зэрылъыстэщи, иджы нэхъ балигъ хъуа нэхъ кызэупщі хъуащ льэлкъым теухуауэ, ди хабээхэм ехьэліауэ нэхъыбэ къатеухуауэ, ди хабзэхэм ехьэлlауэ нэхъыбэ къа-щlэну хуейуэ. Абы сыщогуфlыкl. - Уи гур щыбгъэтlылъа Хэкум?

- Сирием щыпсэухэр куэду Европэмкіэ щыкіуэм, си іыхьлы, ныбжьэгъу гуэрхэм къызжаіат абыкіэ нэхъ сыщытыншыну, дэіэпыкъуныгъэ зэрызгъуэтынур. Арщхьэкіэ сытегушхуакъым. Сегупсысащ: дэ ерагъыу ди анэдэлъхубзэр тхуэхьумауэ аращ, нэгъуэщі льэпкь аргуэру хэсшэ мэ, си сабийхэм я къежьапІэр (хабзэри щэнхаб зэри я гъусэу) яфІэкІуэдыпэнущ, жысІэри. Псори дыадыгэщ, къапщтэмэ. Ауэ щІыпІэ зэмыщхьри дыадыгэш, кьапштэмэ. Ауэ шыглэ ээмышхь-хэм укъьшындых хукіэ, ухуей-ухуэмейми, уи гупсысэкіэр нэгъуэші мэхъу, щызэтемыхуэ щы-іэш, Дэ хьэрып щэнхабээм ижь мащіэу къытщіи-хуамэ, апхуэдэ дыдэу хэкурысхэми урыс щэнха-бээм гулъытэ нэхъ хуащі хуэдэу щытш. Уи упщіэм и жэуапыр мыращ: Хэкур си гум дыхьащ, ціыхухэми сесэжащ. Сирием гъащіэр щызэ-теувэжылами сахэзэтьэжыну къысшыхуютеувэжыпэми, сахэзэгъэжыну къысщыхъур-

Епсэлъар **БАГЪЭТЫР Луизэ**щ.

Адэжь щІыналъэм хуэдэ щыІэкъым

Адэжь щіыналъэм ди лъэ къызэритхьэжрэ, ди къуэш-- адэжь щіыналъэм ди лъэ къызэриткьэжрэ, ди къуэш-шыпхъухэр къызэрытхуэныкъуар зыхыдагъащ!э. Къэрэшей-Шэрджэсым щыпсэу адыгэхэр мащіэщи, зэрыіыгъщ, дэри къытхуэгузавзу зыкъытщіагъакъуэ - ди ныбэр ныкъуэнк!э, щіыіэм дисынк!э, дэ!эпыкъуэтсуншэу дыкъэнэнк!э ды-шынэркъым. Ауэ, адэ-анэ псоми хуэдэу, ди сабийхэм я къэ-к!уэнум дыщ!эмыгупсысуи хъуркъым, - же!э зэкъуэш Мэхъушхэм ящыщ Хьэрун.

... XЬЭРУН, Хьусам, Ислъам сымэ адэжь щыналъэм къихьэжа унагъуэхэм ящыщщ, Хьэбэз къуажэм щопсэу. Нэхъыбэжи жытlэнщи, къуажэм дэт зы унэшхуэм щыпсэухэр зы къуэпсщ, къызэдалъхуахэм я къудамэш. Пэжш. Хьэрун илъэс куэд мэхъу адэжь Хэкум къызэры алхьуэжрэ. Къапщтэмэ, къыдалъхуахэр къэзышэжари аращ.

Гусокъуэ Раджаб илъэс ипэ Урысейм къихьэжащ. Мы унагъуэр

Тусокъуэ Раджаю илъэс илэ урысеим къихъэжащ, мы унагъуэр Рэджаб и щыкъущ, я унагъуэц!эр Мэхъушщ, Мыбыхэм я шыпхъу Мариями хъыджэбэит! и!эщ; Разэрэ Раерэ.
Зэрыжыт!ауэ, мы зэрылъху-зэрып!ыр Урысейм и ц!ыхуу зэрыжыт!ауэ, мы зэрылъху-зэрып!ыр Урысейм и ц!ыхуу зэрышытым и щыхъэт дэфтэрыр я!эш. Зэкъуэшхэм я нэхъыжь Хьэрун гражданствэр 1998 гъэм къратащ. Абы бынищ и!эщ; Ушаб, Гушан, Барэсбий сымэ. Абыхэм я адэм зэрыжи!эмк!э, гуныкъуэгъуэ зыхилъагъув!руш. - Языскърыр шыгъыныр унаръан!!а учалшылуал ичдэми пса-

- Ерыскъыр, щыгъыныр, унэлъащіэ хьэпшыпхэр уиіэми, пса-лъэм папщіэ, дэфтэр Іузху къыплъыкъуэкіамэ, республикэм и къалащхьэм унэсын щхьэкіэ, гъуэгу уасэ къудейми ущылъы-хъуэн къыпхуохуэ. Пэжщ, щіыхуэ-хьэхуэ жыпізурэ, уи Іуэху

Хьэрун. Абы къыкіэльыкіуэ Хьусамрэ и щхьэгъусэ Алэрэ быниті - На Абы къыкіэльыкіуэ Хьусамрэ и щхьэгъусэ Алэрэ быниті - Нагайрэ Якьярэ - яізш. Зэрыжьгіащи, унагъ-уэм щірсхэр Урысейм и ціьку щыхъуакіэ, къэралым ціькухэм зэрызащіигъакъуэ ізмалхэр мыбыхэми къальос. Я бынхэр жылагъуэм хохьэ, ныб-жьэгъухэр ягъуэтащ, яхэсыхьащ. Ауэ мыбдежи унагъуэм я нэхыжым лэжыыгъэ хэха зэримыіэм быныр гугъу ирегъзхь. Зэкъуэшхэм я нэхъыщіэ Исам и Іуэхури тыншкъым. Зэщхьэгъусэхэм - Исамрэ Нансирэ - щіалитірэ зы хъыджэбэрэ яізщ; Мухьэмэд, Тае, Аслъэн. Мыбыхэми лэжьапіэ хэха зэрамыіыпіам хъыхуакіба къэшіаува в быныр ирагъэлжэныміа зышіыпіа

Іэм къыхэкікіэ, къащізува я быныр ирагъэджэнымкіэ, зыщіыпіэ

Ізм къыхэкікіз, къащізува я быныр ирагъэджэнымкіз, зыщіыпіз яунэтынымкіз гугъў йохь.

- Гражданствэ умізу, улэжьэну иужь уихьамэ, урысыбээр ізмал имыізу пщіэн хуейщ. Дэ ди Іуэхур абдеж къыщокъутэж: урысыбээр тщірукъыми, гугъу дохь, лэжьыгъэм гупсэхуу зеттысрыкым. Балигъхэр дызыгъэпіейтейр зыщ - мы къэралым Іуэху зэрыщыпщізну бээр къызэрытхуэмыгъэ!эрыхуэрш. Ди насыпщи, ди быныр абыкіз гугъу ехыркъым: адыгэбээри урысыбээри пыншу зрагъэщіащ, - жеіз Исам. - Дэ япэщіыкіз Мейкъуалэ дыіэпхъуат, ди дэфтэрхэр дгъэхьэзырынымкіз абыкіз хуабжыу къыщыддэ!эпыкъуару щытащ. Тхылъхэр хъэзыр хъуати, льэпощхьэпо хэмыту Къэрэшей-Шэрджэсым гражданствэ щыгпицы. пощью гражданства щыт-щіащ. Унахэр зэгьэлэщыжыным ехьэліауэ дылэжыащ, иужым Іэфіыкіэ тщіын щіэддзащ. Иджыпстуи ди іэрыщіхэм къы-щізупщіэмэ, яхудощі. Си щіалэхэр Налшык колледжым ще-джащ, Адыгэ Хасэм и дэіэлыкъуныгъэкіэ общежитым псэупіз къышратри. Хъыджэбэри Черкесск къалэм кіуэурэ щіэныгъэ щызэригъэгъуэтащ. Ауэ ахъшэ къызыпакіуэ лэжьыгъэ ущищызэригьэгьуэтащ. Ауэ ахъшэ къызыпэкіуэ лэжьыгьэ ущи-мыізм деж, быныр зыхуей хуэбгъзаэныр гугъу мэхъу Мэхъуш зэ-къуэшхэм Іэщіагъэ зырыз яіэжщ, лэжьыгъэм хуэпхъэрхэш. Ухуэныгъэм хуэгъэщіашци, закъыхуэзыгъазэм сыт хуэдэ Іуахури нэгъэсауэ хуащіыфынуш. Къищынэмыщіауэ, щхъэж зыхуеджа Іэщіагъи яіэжщ: Хьэрун библиотекэм щылэжьащ. Абы литера-турэми зрепщыт, усакіуэщ, хьэрыпыбэзкіэ матхэ. Хьусамщи, уху-акіуэщ, унэ кіуэці къищіыківным хуэіэзэш. Исам къулыкъущізу лэжьащ, машинэ зэгъэпэщыжынми лэнми хуэіэкіуэльакіуэщ.

лэжьащ, машинэ ээгъэпэщыжынми лэнми хуэlэкlуэльакlуэщ.
- Ди лъэпкъэгъухэр, дыкъэзыухъуреихь цlыхухэр я гур зэlухауэ къыдбгьэдэтш. Ауэ доукlытэ ди щхьэ, ди бын нэгъэсауэ зыхуей зэрыхуэдмыгъэзэфым щхьэкlэ, - жаlэ зэкъуэшхэм. - Пэжыр жытlэнщи, ди щхьэ здедгъэзын димыlәу мы хэгъуэгум дыкъэкlyакъым. Тыркумкlи, Къэбэрдей-Балъкъэрымкlи, Адыгей Республикэмкlи дыкъэнэну, дыкlуэну Іэмал диlащ. Уеблэмэ мыбыкlэ дыкъэкlуагъащlэу, Абхъазым кымпарыкцри, абы дашэну хэтащ. Ауэ дыхуеякъым. Ди псэм къищтэу, дыхуейуэ мы щlыпlэм, адэжь Хэкум, дыщетысэхаш. Нэгъэущl щlыпlэ дыхуелтызкlыни ди гугъякъмы. Ауэ ды сабийхэм я пшарайраш лызыеплъэкІыни ди гугъэкъым. Ауэ ди сабийхэм я пщэдейращ дызь тешыныхыр. Абы щхьэкІи тлъэкІ къэдгъэнэнтэкъым, лэжьыгъ диіз закъузмэ. Уи Хэку улажьз-ушхэжу ущыпсэуным нэхъыфі зыри щыіэкъым. Ди гугъапіз нэхъыщхьэхэр ээтпхри дыкъыз-дэкіуэжа къэралращ, дызыхэтіысхьэжа ди лъэпкъртъухэращ. АБИДОКЪУЭ Люсанэ.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі. (2+)

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщ жэм, секретарым – 42-56-19; унафэщ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66 Индексыр П 5894 ● Тиражыр 1.610 ● Заказыр №1643

ДИ ХЭЩІАПІЭР Къэбэрдей-Балъкъэр публикэ, Налшык къалэ, Лениным и цІэр зезыхьэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщІанэ Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 18.00-рщ.

«Издательство «Южный реги-он» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, Есэн-тыгу къалэ, Никольскэ уэрам,

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэ-нымкіэ Къэбэрдей-Балъкъэр щіына-лъэ Іуэхущіапіэм ПИ № ТУ07-00117-м